МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра методики викладання іноземних мов

й інформаційно-комунікаційних технологій

Кваліфікаційна робота магістра з методики навчання іноземної мови

на тему: «МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ АУДІОКНИЖОК»

Допущено до захисту

« » листопада 2020 року

студентки групи СОа 55-19

факультету германської філології

освітньо-професійної програми

«Англійська мова і друга

західноєвропейська мова,

зарубіжна література, методика

навчання іноземних мов і культур

у вищих навчальних закладах»

за спеціальністю 014 Середня освіта

Данилейко Людмили Анатоліївни

Завідувач кафедри

методики викладання іноземних мов

й інформаційно-комунікаційних

технологій

_____ *Черниш В. В.*

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук,

професор Черниш В.В.

Національна шкала_____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС_____

Київ – 2020

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ…….…….. 3
ВСТУП……..……... 4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ…….……..…….. 7
1.1. Цілі та зміст формування аудитивної компетентності…… 7
1.2. Психолінгвістичні засади формування компетентності в аудіюванні…….. 13
1.3. Аудіокнижка як засіб формування аудитивної компетентності……... 20
Висновки до розділу 1…….……..... 27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ АУДІОКНИГ..... 29
2.1. Критерії до відбору автентичних аудіокниг з метою їх застосування у навчанні аудіювання……..... 29
2.2. Підсистема вправ для навчання аудіювання на основі автентичних аудіокниг……..... 37
2.3. Модель організації процесу навчання аудитивної компетентності у студентів другого курсу……..…… 72
Висновки до розділу 2……...… 80
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ АУДІОКНИГ……..... 82
3.1. Організація і проведення пробного навчання 82
3.2. Результати перевірки і їх оцінка……..…… 84
3.3.Методичні рекомендації щодо організації навчання аудіювання з використанням автентичних аудіокниг…… 86
Висновки до розділу 3……..……. 89
ВИСНОВКИ……... 91
РЕЗЮМЕ……..... 94
SUMMARY…….. 96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...… 98
ДОДАТКИ..... 104

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АМ – англійська мова

ІКК – іншомовна комунікативна компетентність

ІМ – іноземна мова

КА – аудитивна компетентність (компетентність в аудіюванні)

АК – аудіокнига

ЗЄР – Загальноєвропейські рекомендації з питань мовної освіти

ЗВО – заклад вищої освіти

МД – мовленнєва діяльність

ЛО – лексична одиниця

ГС – граматична структура

ВСТУП

Зараз Україна активно вступає у європейський освітній простір, запозичує іноземні моделі освіти та ставить знання англійської мови (АМ) на перше місце з метою інтеграції до ЄС. Тому до вчителів висуваються високі вимоги до володіння іноземною мовою (ІМ). Нові потреби суспільства визначають і пріоритетні напрямки та способи формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), важливим компонентом якої є саме аудитивна компетентність (КА).

Таким чином, надзвичайно актуальним завданням для учителів АМ є покращення її якості навчання. Аудіювання відіграє дуже важливу роль у формуванні ІКК, оскільки воно передбачає вміння сприймати мовлення інших, а тому учитель має знати як організувати роботу учнів з цим видом мовленнєвої діяльності (МД). Аудіокнига (АК) є одним із допоміжних засобів, що можуть бути використані для навчання аудіюванню, проте ґрунтовних досліджень, пов'язаних з цією проблемою, майже немає. З розвитком суспільства з'являться і нові можливості в галузі освіти. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій, у нашому випадку АК, є однією з них. Використання різноманітних інтернет-ресурсів пропонує чимало варіантів роботи з АК, цікаві, інтерактивні завдання до них, що у свою чергу мотивує студентів до навчання. Крім того, існуючі методики навчання аудіюванню трохи застарілі і потребують оновлення, тому що розвиток освіти та науки надає нові можливості і учителям АМ. Виходячи з цього, **актуальність нашої роботи** зумовлюється недостатністю вивчення цієї проблеми як і в теоретичному, так і в практичному плані та необхідністю суспільства у висококваліфікованих педагогічних кадрах.

Об'єктом дослідження є процес формування у майбутніх учителів АМ КА.

Предмет – методика формування у студентів, майбутніх учителів АМ, КА з використанням автентичних АК.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, практична розробка та перевірка ефективності запропонованої методики формування КА у майбутніх учителів АМ з використанням автентичних АК.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) охарактеризувати аудіювання як вид МД та окреслити його особливості;

2) описати психолінгвістичні особливості КА;

3) визначити роль автентичних АК для формування КА та сформулювати критерії до їх відбору;

4) удосконалити існуючу методику комплексного використання АК в освітньому процесі та для формування КА зокрема;

5) розробити модель організації навчання КА у студентів другого курсу;

6) провести пробне навчання аудіювання за допомогою удосконаленої методики з використанням АК;

7) сформулювати методичні рекомендації щодо організації навчання аудіювання з використанням автентичних АК.

Вирішення поставлених завдань потребує застосування таких **методів дослідження**:

- *теоретичних* – вивчення та критичний аналіз наукової літератури з методики викладання ІМ та інших наук з теми дослідження з метою виявлення теоретичних аспектів формування КА з використанням автентичних АК; аналіз чинних програм щодо навчання аудіювання; вивчення та узагальнення досвіду викладачів щодо організації навчання аудіювання з використанням автентичних АК;

- *емпіричних* – опитування студентів та викладачів, анкетування студентів для визначення рівня сформованості КА; визначення труднощів, які виникають у студентів під час аудіювання;

- *експериментальних* – проведення пробного навчання з метою перевірки ефективності запропонованої методики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у ньому було обґрунтовано та практично розроблено підсистему вправ, що спрямовані на формування у майбутніх учителів АМ КА з використання автентичних АК; а також сформульовано критерії відбору автентичних КА та надано рекомендації щодо організації навчання аудіювання з їх використанням.

Практичне значення полягає у відборі автентичних АК для формування КА; розробці підсистеми вправ та її застосуванні під час пробного навчання; укладанні методичних рекомендацій щодо формування КА з використанням автентичних АК.

Запропонована методика **була впроваджена** в освітній процес Київського національного лінгвістичного університету під час педагогічної практики з англійської мови з 21 вересня по 16 жовтня 2020 року.

Зв'язок цієї кваліфікаційної роботи з темою кафедри. Вибір напрямку дослідження безпосередньо пов'язаний з колективною науковою темою кафедри методики викладання ІМ й інформаційно-комунікаційних технологій.

Публікації: результати нашого дослідження опубліковано у тезах доповіді на тему «Вимоги до автентичних аудіокнижок для формування у майбутніх учителів англійської мови аудитивної компетентності».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи зумовлені її цілями і завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та 3 додатків. Повний обсяг роботи – 109 сторінок. У роботі подано 4 таблиці, 1 схема, використано 64 джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Метою цього розділу є аналіз теоретичних основ формування КА у майбутніх учителів АМ. Для досягнення мети було вирішено такі завдання: проаналізовано чимало робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, пов'язаних з темою дослідження, надано визначення КА, окреслено структуру, уточнено цілі та зміст формування КА у студентів 2-го курсу, описано психолінгвістичні засади формування КА, охарактеризовано АК як засіб формування КА та обґрунтовано доцільність її використання у цьому процесі.

1.1.Цілі та зміст формування аудитивної компетентності

У цьому підрозділі ми дослідимо праці науковців, які займалися вивченням КА, охарактеризуємо цілі формування КА студентів 2-го курсу, проаналізуємо структуру КА та визначимо зміст формування КА.

КА є однією з ключових у ІКК загалом, тому велика увага має приділятися її формуванню. Засвоєння ІМ відбувається головним чином через слухання, тому на аудіювання має відводитися багато часу. Адже його головною метою є навчити розуміти живе мовлення ІМ [62, с. 893-901]. Проте зараз існують суттєві недоліки в цьому питанні й відповідно студенти не володіють належним рівнем КА. Саме тому перед викладачами постає завдання зменшити прогалини пов'язані з КА.

КА досліджувала велика кількість науковців і методистів. Її вивченням займалися такі вчені як Г. Бак [52], Д. Філд [53], М. Рост [58, 59], О. Б. Тарнопольський [44], Н.Д. Гальскова [10], О. Є. Мартиненко [25, 26], О. О. Сіваченко [36], І. О. Зимня [16], О. М. Соловова [41, 42], І. Р. Вікович [9], В.М.Філатов [45], І.Г.Колосовська [20]. Багато дослідників вивчали КА

пов’язуючи її з читанням. Наприклад, В. В. Черниш [48] у своїй роботі описала взаємозалежність аудіювання і читання та розробила методику навчання аудіювання і читання з використанням АК. Крім того, більшість дослідників займалися проблемою формування КА у школі. Наприклад, Н. О.Дячук [13] розглядала особливості формування КА у старшокласників, О. Б. Бігич [28] охарактеризувала КА загалом та описала цілі її формування в учнів початкової, основної та старшої школи. Що стосується ЗВО, то питанням формування КА займалася І. П. Білянська [5, 6, 7], яка дослідила формування КА майбутніх учителів.

Отже, з короткого огляду основних праць присвячених формуванню КА можна зробити висновок, що вивченню цієї компетентності приділялося багато уваги. Проте відкритим залишається питання формування КА у майбутніх учителів АМ.

Для початку необхідно дати чітке визначення КА, яке буде використано у нашому дослідженні. Перш за все треба уточнити, що аудіювання як процес і КА – це різні поняття [64, с. 13]. За О. Б.Тарнопольським аудіювання визначається як вид МД, який забезпечує розуміння того, що сприймається на слух, і належить до усної форми мовлення [44, с. 124]. В свою чергу КА вже є більш складним утворенням. Після аналізу праць з КА ми дійшли до висновку, що визначення О. Б. Бігич найбільше співвідноситься з нашою роботою. Під поняттям аудитивної компетентності розуміється *здатність слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування* [28, с. 280].

Надавши визначення КА, необхідно визначити цілі, структуру та зміст компетентності.

З метою уточнення цілей формування КА у студентів другого курсу ми звернулися до програми з англійської мови для університетів та робочої програми з навчальної дисципліни «Практика усного та писемного мовлення англійської мови», де можна побачити, що до студентів висуваються високі

вимоги до володіння КА і саме тому постає необхідність у розробці методики для її ефективного формування [31] .

У студентів закладів вищої освіти (ЗВО) після закінчення другого курсу з аудіювання має бути сформований рівень В2.2. Згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з питань мовної освіти (ЗЄР) студенти повинні розуміти основний зміст нормативного мовлення про знайомі речі, слідкувати за складними лініями аргументації, якщо тема досить знайома, розуміти більшість теленовин та програм про поточні справи, нормативне усне мовлення, живе або в записі, як на знайомі, так і на незнайомі теми, оголошення та повідомлення на конкретні та абстрактні теми на нормативному мовленні з нормальною швидкістю, об’ємні та складні висловлювання та більшість інформації літературною мовою, а також аудіоматеріали, мовлення яких нормативне, деякі ідіоматичні звороти/вирази, навіть в умовах помірно шумного оточення [14] .

Після надання визначення КА та окреслення її цілей доцільно охарактеризувати структуру КА і виокремити її компоненти. КА, як і інші компетентності в ІКК, складається з:

- умінь;
- навичок;
- знань;
- а також у КА додаються комунікативні здібності [28, с. 280-281].

Згідно з позицією О. Б. Бігич, першою складовою КА є мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння. До мовленнєвих умінь аудіювання відносяться:

- вміння виділяти в аудіотексті основну інформацію і прогнозувати його зміст;
- вміння вибирати головні факти, не звертаючи уваги на другорядні;

- вміння вибірково розуміти необхідну інформацію прагматичних текстів в опорі на мовну здогадку, контекст;
- вміння ігнорувати невідомий мовний матеріал, несуттєвий для розуміння тощо.

До інтелектуальних умінь О. Б. Бігич відносить уміння ймовірного прогнозування, критичного оцінювання почутої інформації, поєднання у процесі слухового сприймання мнемічної та логіко-смислової діяльності, класифікації й систематизації отриманої інформації тощо. Під навчальними вміннями розуміється використання електронних засобів навчання, а під організаційними, наприклад, вміння самостійного навчання. Компенсаційні вміння аудіювання, такі як використання мовної і контекстуальної здогадок та паралінгвістичних засобів для розуміння почутого, ігнорування невідомого мовного матеріалу, несуттєвого для розуміння, входять до складу мовленнєвих умінь аудіювання [28, с. 280]. До того ж, Н. Д. Гальскова вважає компенсаційними вміннями аудіювання використання малюнків, які можуть підказати про що йдеться в аудіотексті, уточнення деталей за допомогою перепитувань та опору на заголовки і підзаголовки. Н. Д. Гальскова також відзначає, що компенсаційні вміння аудіювання є по суті стратегіями слухання і розуміння, так як вони представляють собою вміння використовувати вербальні і невербальні засоби для компенсації прогалин у знаннях [10, с. 178-179].

Щодо навичок як складника КА О. Б. Бігич виділяє:

- слухові навички сприймання й розпізнавання окремих звуків та їх сполучень у мовленнєвому потоці, а також різних інтонацій;
- лексичні навички розпізнавання звукових образів ЛО та їх безпосереднього розуміння;
- граматичних навичок розпізнавання на слух граматичних форм і прогнозування синтаксичних структур [28, с. 280-281].

Ще один науковець М. Рост називає такі навички компонентами КА:

- розрізнення звуків;

- впізнавання слів;
- ідентифікація наголошених слів і груп слів;
- визначення функцій наголосу в розмовах;
- поєднання мовних «підказок» (інтонація і наголос) з немовними (жести, предмети тощо) для того, щоб правильно тлумачити значення;
- використання фонових знань і контексту для того, щоб передбачити значення і потім його підтвердити;
- пригадування важливих слів, тем, ідей;
- надання належної зворотної реакції мовцю;
- переформулювання слів мовця [58, с. 117-124].

Загалом класифікації О. Б. Бігич і М. Роста мають певні подібності, проте останній включає ще й немовні аспекти, які також займають важливе місце в КА.

Говорячи про знання, то іноземний вчений Г. Бак у своїй книзі *Assessing Listening* стверджує, що у КА задіюються два види знань: мовні і немовні. До мовних знань науковець зараховує знання фонетики, лексики, синтаксису та дискурсивних структур, а до немовних – знання про тему, контекст і загальні знання про світ [52, с. 5-9] . Натомість О.Б. Бігич поділяє знання у КА на декларативні та процедурні. Прикладами декларативних знань виступають мовні знання (фонем, інтонем, лексичних одиниць (ЛО), граматичних структур (ГС) тощо) та країнознавчі знання (культури країни виучуваної ІМ, зокрема фонові знання). До процедурних знань, наприклад, відносяться соціокультурні знання, зокрема мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв ІМ у процесі аудіювання [28, с. 281]. Декларативні знання пов’язані з теорією та процедурні знання пов’язані з практикою [21, с. 182]. Як бачимо, певні подібності у класифікаціях існують. Насамперед це те, що КА включає в себе знання фонетики або більш конкретно – фонем, інтонем, лексики, а саме ЛО та синтаксису – граматичних структур.

Останнім складником КА за думкою О. Б. Бігич є комунікативні здібності. Комунікативні здібності аудіювання включають:

- адекватну реакцію слухача на пропозиції інших;
- вміння вислухати, не переривати співрозмовника, брати почуте до уваги;
- цінувати мовленнєвого партнера незалежно від ступеня своєї прихильності до нього, визнавати його чесноти;
- орієнтуватися в ситуації спілкування тощо [28, с. 281].

Зі спостережень за роботою студентів і власного досвіду можна стверджувати, що комунікативні здібності аудіювання у студентів розвинуті недостатньо.

Після розгляду цілей і структури КА доцільно перейти до її змісту, оскільки ці поняття тісно пов'язані між собою. І. Л. Бім, С. Ю. Ніколаєва та Н. Д. Гальскова стверджують, що зміст формування усіх компетентностей, у тому числі й КА, включає в себе два аспекти: предметний і процесуальний. За думкою науковців до предметного аспекту належать сфери і види спілкування, функції, психологічні і мовленнєві ситуації та ролі, невербальні (немовленнєві) засоби комунікації, комунікативні цілі і наміри, теми, проблеми і тексти, необхідні для формування КА, лінгвосоціокультурний матеріал (країнознавчий і лінгвокраїнознавчий), соціальні ситуації, мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, для навчання техніки читання і письма), навчальні стратегії, стратегії використання ІМ у різних видах МД і комунікативні стратегії .

Натомість процесуальний аспект охоплює вміння аудіювати, говорити, читати, писати, перекладати і вправи для їх розвитку та відповідні знання, навички використання лінгвосоціокультурного матеріалу і вправи для їх формування, вміння вступати у комунікативні стосунки, орієнтуватися у соціальних ситуаціях і керувати ними, вправи для їх розвитку та відповідні знання, навички оперування мовним матеріалом і вправи для їх формування та відповідні знання, вміння оперування навчальними стратегіями,

стратегіями використання ІМ у різних видах МД і комунікативними стратегіями, вправи для їх розвитку та відповідні знання [17, с. 9].

Таким чином, ми надали характеристику КА, уточнили її визначення, охарактеризували цілі формування КА у студентів 2-го курсу та окреслили зміст цієї компетентності.

Цілі, зміст та структура формування КА у студентів 2-го курсу будуть використані у розробці відповідної підсистеми вправ.

1.2. Психолінгвістичні засади формування компетентності в аудіюванні

Для ефективного формування КА необхідно розглянути її психолінгвістичні засади, тому наступним кроком нашого дослідження є характеристика саме цих аспектів. При розробленні підсистеми вправ також буде враховано психолінгвістичні особливості формування КА.

З точки зору психології аудіювання тлумачиться як самостійний вид мовленнєвої діяльності і його психологічна характеристика, на думку І. О. Зимньої, зводиться до таких рис:

1) за характером мовленнєвого спілкування аудіювання є усним видом мовленнєвої діяльності, який реалізується в усному спілкуванні;

2) за спрямованістю мовленнєвої дії аудіювання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності;

3) за роллю у процесі спілкування аудіювання – реактивний вид мовленнєвої діяльності;

4) за способом формування і формулювання думки аудіювання – це вид мовленнєвої діяльності, в якому реалізується внутрішній спосіб;

5) за характером вираження аудіювання – внутрішньо не виражений процес внутрішньої активності, викликаний необхідністю формування і формулювання смислового змісту [16, с.201].

Загалом аудіювання – це усний, рецептивний, реактивний вид мовленнєвої діяльності, який зовнішньо не виражений, але внутрішньо активний.

Поділяючи думку І. П. Білянської, яка спираючись на праці І.О. Зимньої, виділяє три фази у психологічній структурі аудіювання: спонукально-мотиваційна, аналітико-синтетична і виконавча [5, 6, с. 40-41].

Спонукально-мотиваційна фаза характеризується тим, що певні зовнішні або внутрішні чинники викликають у реципієнта спонуку щодо прийому і переробки мовленнєвого повідомлення. Мотив виступає спонуканням для слухання, що у свою чергу відображається в думці [20, с.110]. Мета слухання полягає в розкритті смислових зв'язків і осмисленні почутої інформації. Ця фаза аудіювання здійснюється через взаємозв'язок мотиву (або інтелектуально-пізнавальної потреби) та мети слухання. Саме тому мовленнєве повідомлення має пробуджувати інтерес у слухачів та задовольняти їхні пізнавальні мотиви.

Аналітико-синтетична фаза передбачає виконання розумових операцій, що сприймають, декодують та беруть участь у «внутрішньому оформленні» повідомлення [46, с.130]. І. П. Білянська наголошує, що для успішного аудіювання у студентів мають формуватися вміння аналізувати, синтезувати та обробляти почуте мовленнєве повідомлення [5, с.41].

На третій фазі – виконавчій – реципієнт приходить до продукту слухання, тобто умовиводу, який може усвідомлюватися, а може й не усвідомлюватися. Ці три фази необхідно враховувати при розробленні підсистеми вправ, оскільки вони пояснюють як відбувається процес аудіювання загалом і слугують певними підказками того як організувати передачу мовленнєвого повідомлення [5, 6 с. 40-41].

З психологічної точки зору аудіювання розглядається за допомогою психічних процесів і психологічних механізмів. Для того, щоб краще зрозуміти як відбувається формування КА необхідно більш детально розглянути сутність психічних процесів і психологічних механізмів.

Психічні процеси – це форми суб’єктивного відображення та усвідомлення людиною оточуючого середовища [43]. Вони поділяються на пізнавальні (відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, уява, мислення та мовлення) та емоційно-вольові психічні процеси (емоції, почуття, воля). Сприймання, мислення, увагу і пам’ять І. П. Білянська відносить до найважливіших психічних процесів аудіювання. Сприймання – відображення предметів і явищ у цілому, в сукупності всіх їх якостей і властивостей при безпосередньому їх впливі на органи чуття. Мислення – активний психічний процес опосередкованого й узагальненого відображення в свідомості людини предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках та відношеннях [37]. Увага – переважна спрямованість на певний об’єкт. Пам’ять – здатність запам’ятовування, збереження і відтворення минулого досвіду [34].

Під психологічним механізмом розуміється психічний процес або їх сукупність, яка забезпечує планування, програмування та корекцію певної діяльності. До психологічних механізмів аудіювання О. М. Соловова зараховує мовленнєвий (інтонаційний і фонематичний) слух, антиципацію (чи ймовірне прогнозування), пам’ять та артикулювання (чи внутрішнє промовляння) [41, с. 57]. За словами М. І. Жинкіна психологічні механізми співвідносяться з трьома фазами аудіювання, які розглядалися нами вище. Мовленнєвий слух складається з інтонаційного та фонематичного. Інтонаційний слух – це здатність сприймати інтонаційну структуру фрази і правильно співвідносити її з інтонаційним варіантом, а фонематичний слух – здатність розрізняти звуки мовлення та ідентифікувати їх з відповідними фонемами. Важливо також відзначити, що Л. В. Бондарєва стверджує, що успіх у формуванні КА значною мірою залежить від розвитку фонематичного слуху [8, с. 2-3]. Смислове сприйняття напряму пов’язане з тим як реципієнт відрізняє на слух звуки, поділяє почуте на синтагми, словосполучення, слова. Крім того, фонематичний слух розвивається саме у процесі слухання іноземного повідомлення.

Механізм антиципації (чи ймовірного прогнозування) уможливлює за початком слова, словосполучення, речення, висловлювання, тексту передбачити його закінчення. Розвиненість цього механізму визначається мовним досвідом реципієнта [12, с. 4-5]. Як стверджує С. Ю. Ніколаєва, у процесі антиципації слухач опирається на такі мовні та позамовні фактори, як ситуацію мовлення, особистість мовця чи інші його особливості, а також на власний досвід спілкування. Так, І. Б. Смирнов вважає, що думка, яка присутня в аудіоповідомленні або тексті, сприймається настільки, наскільки слухач готовий її сприйняти [39, с. 3-6]. Прогнозування існує трьох видів: структурне, лінгвістичне і смислове. Поділяючи точку зору О. М. Соловової, структурне прогнозування пов'язане зі знанням спектру сполучуваності ЛО. Чим більший обсяг семантичного поля і чим міцніші лексичні й граматичні навички, тим швидше й легше реципієнт ідентифікує їх в процесі слухання. Лінгвістичне і смислове прогнозування тісно пов'язані між собою. Передбачаючи смисл висловлювання, слухач спирається на мовні й позамовні фактори: контекст, ситуації мовлення, особливості мовця, його мовленнєвий досвід тощо [22, с. 7]. А. В. Дьякова наголошує на тому, що механізм антиципації загалом передбачає вміння прогнозувати зміст аудіотексту на основі наявних комунікативних та лінгвістичних знань і його розвиток можливий за допомогою спеціальних вправ [12, с. 4-5]. Поділяючи думку І. Б. Смирнова, механізм антиципації також пов'язаний з побудовою гіпотез стосовно форми і змісту мовленнєвого повідомлення, які після аудіювання можуть як підтвердитися, так і навпаки – виявитися неправильними [18, с. 5]. Виходячи з цього, перед пред'явленням аудіотексту слухачів необхідно ознайомити з його проблематикою і приблизним змістом. В такому випадку смисловий рівень прогнозування може допомогти слухачам у процесі аудіювання [29, с. 207-210].

Наступним психологічним механізмом аудіювання є довготривала пам'ять, на базі якої здійснюється як прогнозування, так й ідентифікація. М. Рост стверджує, що пам'ять в аудіюванні потрібно розглядати з двох

боків: як процес активації вже наявних спогадів і як процес формування нових зв'язків, що виникають протягом самого слухання. Довготривалу пам'ять науковець асоціює з сукупність усіх людських знань і досвідом [58, 59 с. 72-73]. До того ж, О. Б. Бігич також відзначає, що за допомогою довготривалої пам'яті реципієнт співвідносить мовленнєві сигнали, що надходять, з тією інформацією, яка вже є в його свідомості. Залежно від того, чи зберігаються в довготривалій пам'яті слухача певні зразки мовлення, він сприймає мовну інформацію як знайому чи незнайому [28, с. 282]. Іншим видом аудитивної пам'яті є короткотривала пам'ять, яку М. Рост асоціює зі знаннями, які активуються саме у певний момент слухання. Короткотривала пам'ять утримує почуту інформацію протягом 10-ти секунд. За цей час здійснюється відбір найважливішого для слухача [58, с. 73]. Останнім видом аудитивної пам'яті є оперативна. Оперативна пам'ять утримує фрагменти протягом певного часу з метою їх подальшого осмислення. Тут до неї приєднуються наступні фрагменти повідомлення й інтегрована інформація заміщується певним символом, який у свою чергу надходить до довготривалої пам'яті, де він зберігається довгий час. Оперативна пам'ять, на думку О.Б.Бігич працює найефективніше, коли слухач має настанову на запам'ятовування. Чим краще розвинута оперативна пам'ять, тим більшим є обсяг одиниці сприймання. Якщо інформація сприймається великими блоками, то на її опрацювання витрачається менше часу й перебіг аудіювання є успішнішим.

Аудіювання починається зі сприймання мовлення, під час якого завдяки механізму артикулювання (чи внутрішнього промовляння) слухач перетворює звукові (а якщо він спостерігає за мовцем, то й зорові) образи в артикуляційні [29, с. 6-7]. Від того, наскільки точною буде «внутрішня імітація», залежить і майбутнє розуміння. Однак правильне внутрішнє озвучування є можливим лише за умови добре сформованих вимовних навичок у зовнішньому мовленні. На думку Ю. І. Пассова, внутрішнє промовляння при аудіюванні має уривчастий характер. Якщо слухач без

особливих зусиль може розпізнати зміст мовленнєвого повідомлення, то внутрішнє промовляння зводиться до окремих натяків. Якщо ж відбувається аудіювання нового і важчого матеріалу – промовляння стає більш розгорнуте. Загалом внутрішнє промовляння сприяє підвищенню рівня аудіювання у випадку чіткішого промовляння [30, с. 97].

До чотирьох згаданих вище психологічних механізмів аудіювання, які виокремлює О. М. Соловова, В. М. Філатов додає ще два механізми: механізм осмислення і механізм зіставлення-впізнавання [45, с. 211].

Перш за все, осмислення – це процес розкриття і встановлення зв'язків та відношень, який має результативну сторону і може призвести до позитивного та негативного результату: розуміння або нерозуміння сприйнятого на слух мовлення. Механізм осмислення відповідає за розумовий аналіз як аспекту мовлення, так і його структурну організацію та мовне оформлення. Цей психологічний механізм аудіювання здійснюється через аналітико-синтетичну діяльність кори головного мозку. В першу чергу осмисленню підлягає предмет мовлення, який відображений у мовленнєвій діяльності. Як стверджує В. М. Філатов, на основі механізму осмислення в повній мірі усвідомлюються мотиви і цілі комунікації, відбувається орієнтування в умовах здійснення мовленнєвої діяльності. Без участі цього механізму неможливо здійснити її планування і програмування і завдяки йому стає можливий контроль за перебігом мовленнєвої діяльності та її результатами.

Також існують різні рівні розуміння тексту: від окремих слів – до речення і цілого висловлювання. Йдеться про розуміння змісту (фактичної інформації) і про розуміння смислу, про глибоке і поверхове розуміння, про точність і повноту цього розуміння [45, с. 213].

Другим механізмом, який виділяє В. М. Філатов, є механізм зіставлення-впізнавання. Цей механізм працює безперервно, оскільки відбувається зіставлення тих сигналів, що надходять, з тими еталонами, які вже зберігаються у довготривалій пам'яті. Поділяючи думку Н. Д. Гальскової

та Н. І. Гез можна стверджувати, що зіставлення тісно пов'язане з минулим досвідом слухача, з його почуттями та емоціями, а також з кількістю лексичного матеріалу, яким володіє реципієнт, з рівнем розвитку його аудитивних умінь. Під досвідом слухача розуміються сліди від слухових та мовленнєво-рухових відчуттів, які і складають основу слухового сприйняття і розуміння мовлення. Якщо слуховий слід досить активний, то при сприйманні того самого повідомлення він наче оживає і відбувається усвідомлене впізнавання. Впізнавання при зіставленні здійснюється на базі інваріантних ознак, а не за рахунок повного співпадіння почутого з тим, що зберігається в пам'яті. Такі інваріантні ознаки абстрагуються на основі варіативності матеріалу, який сприймався в минулому [10, с. 245-246].

На основі опрацьованої нами наукової літератури ми виокремили такі головні психічні процеси і психологічні механізми аудіювання: пізнавальні психічні процеси (сприймання, мислення, пам'ять, увага), психологічні механізми аудіювання (мовленнєвий слух, антиципація, пам'ять, артикулювання, механізм осмислення, механізм зіставлення-впізнавання) (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Психічні процеси й психологічні механізми аудіювання

Психічні процеси аудіювання	**Психологічні механізми аудіювання**
Сприймання – відображення предметів і явищ в сукупності при їх впливі на органи чуття.	Мовленнєвий слух – сукупність інтонаційного і фонематичного слуху.
Пам'ять – здатність запам'ятовувати, зберігати і потім відтворювати інформацію.	Антиципація – висунення передбачень щодо змісту мовленнєвого повідомлення.
Мислення – процес відображення у свідомості людини предметів і явищ.	Пам'ять – включає довготривалу, короткотривалу й оперативну.

Продовження таблиці 1.1.

Увага – спрямованість на певний предмет.	Артикулювання – внутрішнє озвучування почутого.
-	Механізм осмислення – включає осмислення предмету мовлення.
-	Механізм зіставлення-впізнавання – зіставлення тих сигналів, що надходять, з тими еталонами, які вже зберігаються у довготривалій пам’яті.

Отже, проаналізувавши психолінгвістичні особливості формування КА можна стверджувати, що при формуванні цієї компетентності надзвичайно важливо враховувати всі ті чинники, які були описані вище. Майбутній викладач при формуванні КА повинен приділяти увагу розвитку пам’яті, уваги, мислення, а також тренувати роботу психологічних механізмів аудіювання для успішного оволодіння КА.

1.3.Аудіокнижка як засіб формування аудитивної компетентності

Після розгляду психолінгвістичних засад формування аудитивної компетентності, доцільно звернутися до характеристики АК як засобу її формування, що і є метою цього розділу.

Перш за все, АК – це текстовий матеріал художнього (чи нехудожнього) твору, представлений у друкованому вигляді (книжці) з ідентичним фонозаписом текстового матеріалу [28, с. 296]. Використання АК для формування КА має багато переваг. Однією з них є те, що вона робить можливим звуко-зорове пред’явлення мовленнєвого повідомлення. В. В. Черниш зазначає, що при слуховому сприйнятті засвоюється 15% інформації, при зоровому – 25%, а при слухо-зоровому – 60% [48, с. 58]. Тому в цьому аспекті АК має чимало переваг над іншими засобами формування КА.

Використання АК також допомагає вирішити проблему комплексного формування і таких видів мовленнєвої діяльності як говоріння і письмо. По-перше, поділяючи думку А. М. Щукіна, функціонування механізмів аудіювання здійснюється завдяки основному слуховому аналізатору й додатковим: мовно-руховому та зоровому. Кінцевим результатом такої взаємодії є співвіднесення графічного й акустичного образу мовних одиниць, а потім – конкретної форми і змісту. По-друге, регулярне використання якісних АК сприяє комплексному вирішенню проблем сприймання мовлення на слух і розвитку мовлення в цілому [50, с. 179].

Питанням того як застосування АК допомагає формувати не тільки вміння аудіювання, але й читання, займалася В. В. Черниш. З точки зору В. В. Черниш, при використанні АК читання й аудіювання функціонують одночасно. Наприклад, читач може зрозуміти те, що не зрозумів слухач [48, с. 57]. Оскільки смислове сприйняття, наприклад, художнього тексту супроводжується внутрішнім промовлянням, важливішою стає роль слухового сприйняття цієї інформації [53, с. 10-15]. Роль звукового сприйняття тексту особливо збільшується, коли текст озвучується майстрами художнього слова. За таких умов мовлення стає ключовим засобом наочності, викликаючи у слухача картини внутрішнього бачення, певні асоціації і створює настрій, сприяючи кращому розумінню повідомлення. Варто також наголосити, що ще однією перевагою АК є можливість почути еталонну АМ. Це може служити мотивацією слухачам, бо у випадку автентичної АК вони мають шанс насолодитися початковим варіантом написаних і озвучених книг. До того ж, як зазначає С. Паркер, для озвучування АК наратор завжди підбирається дуже ретельно, оскільки це має бути людина, яка знає як передати наміри і манеру автора через власні емоції, які потім сприймаються на слух [57].

Ще одним доказом того, що АК займають важливу роль у формуванні КА є те, що такі авторитетні англомовні видання такі як *Oxford University Press, Longman, Cambridge University Press* активно випускають АК. Ці АК

містять чимало ілюстрацій, мають музичний або звуковий супровід і озвучування по ролям.

І. Секчинська виокремила такі переваги АК:

1) їхнє використання сприяє формуванню як аудитивної компетентності, так і компетентності в читанні;

2) покращують слуховимовні навички;

3) розвивають уяву і любов до літератури;

4) можуть слугувати основою для вправ, пов’язаних з письмом і говорінням;

5) забезпечують можливість почути автентичну англійську або американську вимову [33, с. 7].

Е. Я. Соколова також наголошує, що збільшення ефективності і якості навчання за допомогою АК відбувається за рахунок ще й таких переваг як:

1) наочність, експресивність, динамічність подачі інформації;

2) стимулювання одночасно декількох каналів сприйняття;

3) зближення навчального середовища з реальним світом і заповнення відсутності природнього іншомовного середовища;

4) зменшення психологічної напруги і тим самим створення позитивного емоційного фону, який полегшує розуміння почутого [40, с.4-8].

Як бачимо, використання АК дуже корисне не лише для формування КА, а й для інших компетентностей, тому надзвичайно важливо залучати до освітнього процесу такий цінний і корисний засіб розвитку мовленнєвих навичок і вмінь ІМ.

Поділяючи точку зору В. В. Черниш, ми переконані, що говорячи про АК необхідно звернути увагу на їх поліграфічне оформлення. В. В. Черниш зазначає, що потрібно розглядати макро- й мікрополіграфічне оформлення АК, тому що від графічного оформлення залежить певною мірою і те чи викликає АК інтерес до матеріалу [48, с. 47-48].

Макрополіграфічне оформлення – це оформлення обкладинки, форзаців і кожної сторінки книжки. На обкладинках, перших сторінках АК

розміщують візуально-зображальну інформацію: культурологічні дані (фотографії визначних місць, репродукції картин, кадри з фільмів, які допомагають розкрити зміст, викликають цікавість) і вербальну інформацію (анотації, коротку біографію автора).

Таким чином, це оформлення містить в собі елементи, які «вводять» в курс твору з необхідною інформацією. Всі інші сторінки АК супроводжуються ілюстраціями високої якості, фотографіями, картинками, схемами. Вони дають змогу краще зрозуміти те, про що йдеться, допомагають передати експресію героїв, що викликає у читача/слухача різні емоції.

Говорячи про мікрополіграфічне оформлення АК, то тут ключовими елементами є назви розділів, найважливіші аспекти – слова й речення – виділяються із загального тексту за допомогою більшого шрифта або шрифта іншої форми, тексту, набраного курсивом, використовуються також рамки, підкреслення. Завдяки такому поліграфічному рішенню увага акцентується на головних смислових елементах АК[48, с. 48].

Варто також зазначити, що сучасні АК можуть бути як навчальними, тобто містити методично опрацьований матеріал, спеціально призначений для формування КА, так і не навчальними, які застосовують в якості навчальних матеріалів, але такими не є. Необхідність у використанні не навчальних АК виникає ще й тоді, коли необхідно поглибити знання у певній темі, доповнити лексико-граматичний матеріал тощо. Не навчальні АК у більшості випадків автентичні і відповідно вони розраховані на носіїв мови, саме тому такі матеріали мають дуже велику практичну цінність. До АК не навчального характеру значною мірою відносяться фонограми популярних неадаптованих творів англомовної літератури, які прочитані професійними акторами – носіями мови [15, с. 3-4].

І. П. Білянська наголошує, що актори-наратори мають вплив на сприйняття та розуміння реципієнтом твору і наводить ланцюг взаємодії автора, актора-наратора та слухача: автор – авторський твір – художній текст

– актор-наратор – озвучений художній текст (мовлення) – слухач (реципієнт) – твір слухача (проекція). З цього ланцюга можна зробити висновок, що автентичні художні твори «вимагають» від слухача висловлення власного бачення історії, тобто поділитися своєю проекцією почутого [5, 7 с. 47] . Це ще раз підтверджує, що АК є не лише ефективним засобом формування КА, але й інших компетентностей також. Якщо ж говорити про сучасні АК, то І. П. Білянська встановила, що багато авторів залишають кінцівку творів відкритою, що дозволяє кожному слухачу по-своєму інтерпретувати почуте. Це вимагає не тільки вмінь критичного мислення, але й також критичного аудіювання.

О. О. Алєйнікова стверджує, що саме зараз для формування КА активно застосовуються автентичні художні АК. Завдання і вправи на основі художнього твору невичерпні, тому що такі твори відзначаються своєрідністю й оригінальністю. АК такого типу містять, крім вправ і завдань, різноманітні тести і глосарій. Цей вид роботи допомагає перевірити й закріпити розуміння почутого і винести багато користі від АК [1, с. 9].

У нашій роботі розроблено підсистему вправ з опорою на автентичну художню АК, саме тому ми вважаємо доцільним виокремити функції художніх АК.

В. В. Черниш виділяє такі функції художніх АК: 1) естетична (впливає на емоційний стан слухача, викликає естетичну реакцію або співпереживання); 2) навчальна (сприяє набуттю нових знань, розвитку вмінь і навичок, формуванню багатьох компетентностей); 3) мотиваційно-спонукальна (мотивує і стимулює навчальну і пізнавальну діяльність); 4) літературознавча (знайомить з адаптованими варіантами найкращих творів англомовної літератури, її стилями і жанрами); 5) пізнавальна (дає уявлення про країну, мова якої вивчається, її народ, побут); 6) виховна-розвивальна (несе в собі позитивний вплив на особистість слухача розширюючи його кругозір та розвиваючи його мислення, творчу активність); 7) компенсаторна (компенсує відсутність або нестачу практики мовлення, приближує

навчальну діяльність до умов володіння ІМ в реальному житті створюючи штучне іншомовне середовище); 8) функція, яка актуалізує внутрішню наочність (згідно з твердженням М. В. Ляховицького, активне застосування фонограм сприяє виробленню «внутрішніх» уявлень, які за власним змістом складають сутність внутрішньої наочності і завдяки цьому у слухачів розвивається уявлення та з'являється відчуття участі в подіях, що описані); 9) афективна (культивує позитивне ставлення до літератури, культури країни, мова якої вивчається). Як бачимо, автентичні художні АК виконують ряд надзвичайно важливих функцій не лише для формування КА, а й для загального розвитку особистості слухача [48, с. 58-59].

Окрім того, що АК бувають художні, функції яких ми розглянули вище, Н. Н. Сєргєєва та В. А. Яковлєва виділяють додатковий ряд ознак АК, що можуть слугувати засобом формування КА:

1) ознака художності (модальна наявність в АК фабули);

2) ознака типу озвучування;

3) ознака полілогічності озвучування (кількість акторів, які озвучують книгу);

4) ознака тривалості мінімальної одиниці пред'явлення;

5) жанрова ознака;

6) ознака компліцитності (наявність в тексті АК тематичної лексики, що створює додаткові труднощі її початкового розуміння) [60, с. 12];

7) лінгвокультурна ознака;

8) ознака дидактичної доцільності (відповідність лінгвокультурного змісту тексту АК загальній концепції, цілям і основному змісту навчання ІМ) [35, с.145-148].

Ми вважаємо, що ці ознаки необхідно враховувати при виборі АК, яка використовуватиметься для подальшого формування КА. Питання ознак АК і їхня відповідність чи невідповідність вимогам тісно переплітається з

критеріями відбору АК. Це питання розглядається в наступному розділі нашої роботи.

Отже, охарактеризувавши АК як засіб формування КА ми прийшли до висновку, що вони є цінними матеріалом при вивченні іноземної мови. Нами було окреслено переваги АК, визначено роль їхнього поліграфічного оформлення, яке значення воно має для слухача, описано функції художніх АК та виділено головні ознаки АК. Результати цього підрозділу стали основою розробленої підсистеми вправ для навчання аудіювання за допомогою автентичних АК.

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши теоретичні основи формування КА у майбутніх учителів АМ, ми можемо зробити певні висновки. Наразі питання формування КА саме у майбутніх учителів є недостатньо вивченим. Науковці займалися дослідженням формування КА, але у інших аспектах, тому ця проблема залишається актуальною. Нами було здійснено дослідження щодо формування КА у майбутніх учителів АМ.

Ми надали визначення поняття КА, під яким ми розуміємо здатність слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування. Крім того, ми описали структуру КА, компонентами якої є уміння, навички, знання та комунікативні здібності.

Також після аналізу робочої програми з дисципліни «Практика усного і писемного мовлення англійської мови» для студентів другого курсу, ми зробили висновок, що по закінченню другого курсу студенти повинні володіти рівнем B2.2 з аудіювання.

Охарактеризувавши психолінгвістичні засади формування КА, ми встановили, що аудіювання є усним, рецептивним, реактивним, внутрішньо не вираженим видом мовленнєвої діяльності. Крім цього, ми описали три фази, які виділяються у психологічній структурі аудіювання: спонукально-мотиваційна, аналітико-синтетична та виконавча. Говорячи про аудіювання з психологічної точки зору ми розглянули його психічні процеси та психологічні механізми. До найголовніших психічних процесів аудіювання ми відносимо сприймання, мислення, увагу і пам’ять, а до психологічних механізмів – мовленнєвий слух (інтонаційний і фонематичний), антиципацію (ймовірне прогнозування, пам’ять, артикулювання (внутрішнє промовляння), механізм осмислення і механізм зіставлення-впізнавання.

Ми проаналізували АК як засіб формування КА. Під АК ми розуміємо текстовий матеріал у друкованому вигляді з його ідентичним фонозаписом.

Загалом використання АК для формування КА має багато переваг (наприклад, комплексне формування КА і компетентності в читанні, можливість почути автентичну англійську вимову, покращення слуховимовних навичок). До того ж, ми переконані, що працюючи з аудіокнигою необхідно звертати увагу на її поліграфічне оформлення (макро- та мікрополіграфічне). Ми також виділили функції художніх АК: естетична, навчальна, мотиваційно-спонукальна, літературознавча, пізнавальна, виховна-розвивальна, компенсаторна, функція, яка актуалізує внутрішню наочність та афективна.

Проаналізувавши теоретичні засади формування КА у студентів другого курсу, наступним кроком нашого дослідження є розробка та обґрунтування доцільності використання підсистеми вправ в освітньому процесі.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ АУДІОКНИГ

Метою цього розділу є розробка методики навчання аудіювання із застосуванням АК. Для досягнення мети було вирішено такі завдання: проаналізовано критерії до відбору АК, описано етапи роботи з аудіо текстом, охарактеризовано типи та види вправ для формування КА та запропоновано модель організації формування КА.

2.1. Критерії до відбору автентичних аудіокниг з метою їх застосування у навчанні аудіювання

Автентичні АК є одним із допоміжних засобів формування КА, проте не всі з них доцільно використовувати в освітньому процесі. Для ефективного формування КА за допомогою підсистеми вправ на основі АК ми вважаємо за необхідне сформулювати критерії, які визначають їх придатність.

Перш за все, поділяючи думку О. А. Мацнєвої, під критеріями до відбору автентичних АК ми розуміємо основні ознаки мовного та звукового оформлення, змісту та логіко-композиційної структури, а також основні ознаки темпу мовлення і тривалості звучання за допомогою яких і оцінюється АК [27, с. 84].

Погоджуючись з І. П. Білянською ми визначаємо такі головні критерії до автентичних АК: тематичність та актуальність тематики, змістовий критерій, доступність та посильність, професійне озвучення [5, с. 106-108].

Згідно з І. П. Білянською, критерій тематичності й актуальності передбачає відбір таких автентичних АК, які відповідають безпосередньо тематиці заданої програми з ІМ. Наприклад, студенти 2-го курсу вивчають такі теми як *Choosing a Career, English in Medicine, Sports and Games, Britain and the British, London, New York, Kyiv, Travelling, Theatre* [23]. Відповідно до

цього переліку тем мають бути підібрані АК. Актуальними також можна вважати АК, які викликають інтерес у студентів. Так, Ф. Мішан наголошує, що інтереси студентів є найголовнішим фактором, що впливає на вибір АК [56, с. 288]. З одного боку ця думка є правильною, проте кожен студент індивідуальний і підібрати таку «універсальну» АК дуже важко, тому керуватися лише цією умовою недостатньо. З критерієм тематичності та актуальності співвідноситься критерій відповідності програмним вимогам, який наводить у своїй праці О. Є. Мартиненко [28, 26]. Як бачимо, тематика та актуальність автентичної АК грає величезну роль.

Наступним критерієм є змістовий. Цей критерій передбачає врахування морально-етичних цінностей кожного, оскільки на думку Р. І. Вікович, потрібно брати до уваги чутливість студентів до певних тем. Крім того, необхідно уникати сцен жорстокості, насилля, використання нецензурних слів тощо [9, с. 77]. До того ж, змістовий критерій перегукується з попереднім. Зміст автентичної АК має бути інформативним, відповідати заданій тематиці та викликати інтерес у студентів.

Критерій доступності та посильності, за І. П. Білянською, пов’язаний з мовним і звуковим оформленням, змістом, темпом мовлення й тривалістю звучання, логіко-композиційною структурою АК. Це означає, що аудіоматеріал не повинен бути занадто складним для слухачів. Наприклад, надмірне використання діалектизмів, акцентів, сленгу, нетипова розповідна форма, швидкий темп пред’явлення інформації, «відкрита» кінцівка ускладнюють розуміння тексту. Більш того, необхідно враховувати і посильність лексико-граматичного матеріалу. Так, кількість незнайомих слів або граматичних конструкцій не має перешкоджати розумінню аудіотексту.

Критерій професійного озвучення передбачає зображення національних, соціальних, вікових, психологічних особливостей поведінки персонажів, які відповідають реальній ситуації у світі. Цей критерій відіграє також надзвичайно важливу роль у сприйнятті та розумінні аудіотексту, оскільки якісне озвучення викликає у слухача інтерес та збільшує мотивацію

навчатися. Л.Ю.Куліш називає наступні складові для аналізу звукового оформлення мовлення: емоційність, специфіка вимови слів, виразність, акцентуація, дикція, темп мовлення, регістр голосу, дефекти мовлення [36, с. 205]. При цьому, якщо хоча б дві складові негативні, то мовлення стає важким для сприйняття. Д. Альбургер також стверджує, що від професійного озвучення залежить і те чи правильно розуміють слухачі інформацію, яку прагне донести автор самого аудіотексту [51, с. 276]. Виходячи з цього потрібно уникати АК, які озвучені аматорами або неякісними комп'ютерними програмами.

Беручи до уваги те, що наша підсистема вправ базується на автентичній художній АК, ми вважаємо за необхідне виокремити критерії до такого виду аудіоматеріалів. Всі згадані вище критерії, беззаперечно, стосуються і художніх АК, проте до них висуваються ще й окремі вимоги.

В. В. Черниш у своїй праці описує концепцію відбору текстового матеріалу Л. П. Смєлякової і вслід за В. В. Черниш ми також вдаємося до використання цих положень. Згідно з цією концепцією важливим принципом відбору автентичної художньої АК є критерій відбору за ступенем (потенціалу) естетичного впливу на слухача. На думку Л. П. Смєлякової під ступенем естетичного впливу слід розуміти те, що: 1) головна функція художнього тексту – емоційний і вольовий вплив на слухача, ціль якого – естетичний вплив за допомогою створення особливих вражень у реципієнта; 2) художній текст належить до словесно-художньої творчості, тобто до естетичної дійсності [48, с. 84].

М. Я. Блох стверджує, що естетична інформація впливає на емоційну сферу через розум, його здатність оцінювати те, що несе в собі сама творчість і порівнювати та співвідносити її з минулим досвідом. Ця інформація утворюється на перетині емоційного й інтелектуального через форму їх вираження [3, с. 2-5]. Це означає, що автентична художня АК є також творчим доробок і для того, щоб вона викликала певні емоції у слухача наявна в ній інформація має здійснити як інтелектуальний, так і емоційний

вплив на реципієнта. Лише в такому випадку ступінь естетичного впливу буде достатнім для використання АК для формування КА [2, с. 4]. Саме тому за концепцією Л. П.Смєлякової головною функцією художнього тексту є естетичний вплив на особистість.

В. В. Черниш зазначає, що при відборі АК необхідно брати до уваги їх соціокультурний потенціал. Автентичні художні АК сприяють оволодінню фоновими знаннями, відсутність яких ускладнює розуміння іншомовних текстів та перешкоджає процесу міжкультурного спілкування. Література – одна зі складових культурного спадку народу та один зі шляхів його самовираження. Вчена зараховує до цінного країнознавчого матеріалу біографію автора, тематику твору, події та середовище в якому вони відбуваються тощо. Художні твори описують явища, що зображують взаємозв'язок мови і культури – реалії. Антропоніми (імена літературних героїв), топоніми (географічні назви) і хрононіми (історичні назви та дати) є важливим джерелом соціокультурної інформації [48, с. 84-86].

Поділяючи точку зору В. В. Черниш у автентичній художній АК соціокультурна інформація буває експліцитною (оформлена мовними одиницями) та імпліцитною (відображена у формі образів і уявлень під час сприйняття тексту). Імпліцитну інформацію складніше зрозуміти, оскільки вона виражена в тексті не явно, а має бути «додумана» слухачем. Проте сам автентичний художній твір в цілому передає атмосферу епохи та сприяє формуванню фонових знань [48, с. 85].

Загалом критерій соціокультурної цінності відіграє дуже важливу роль при відборі автентичних художніх АК, оскільки наявність цікавого країнознавчого матеріалу підвищує мотивацію студентів, так як літературні твори точно описують реалії життя країни, мова якої вивчається.

Наступним критерієм, який виокремлює В. В. Черниш, є критерій новизни інформації (інформативності). Автентичні художні АК обов'язково повинні містити нову інформацію для слухачів. Інформативність тексту – це ступінь його смисло-змістової новизни. В. М. Похабова наголошує, що

цінність мають ті аудіотексти, які наповнені новою і корисною інформацією для реципієнта [48, с. 87].

На думку З. І. Кличнікової, смисловий зміст мовленнєвого повідомлення вважається новим і корисним, якщо отримана інформація була раніше невідомою і, навпаки, надлишковою є та інформація, якою вже володіє слухач. До показників інформативності аудіотексту вчена також зараховує не тільки екстралінгвістичні характеристики, але й цілий ряд формально-лінгвістичних показників, які відображають мовні особливості тексту на всіх рівнях його організації та відмінності синтаксичного характеру. Загалом З. І. Кличнікова визначає інформативність як представленість в тексті смислової інформації [19, с. 78].

В. В. Черниш у своїй праці розглядає і точку зору Т. М. Дрідзе. На думку останньої інформативність залежить від реципієнта і характеризує не кількість закладеної в тексті інформації, не загальну його інформаційну наповненість, а лише ту смислову інформацію, яка стане «надбанням» слухачів. Інформативність тексту поділяється на первинну і вторинну. До первинної належить мотив і мета, породжені автором. Під вторинною розуміється інформація, яку для себе вважає корисною слухач. Вторинна інформативність обумовлюється спеціальними цілями звертання до тексту, обставинами особистісно-психологічного або соціально-психологічного характеру. Проте при відборі автентичної художньої АК слід перш за все враховувати первинну інформативність [48, с. 88].

Критерій інформативності в цілому передбачає використання АК, які несуть в собі нову і корисну інформацію. Саме тому необхідно відбирати АК з цікавим, актуальним та важливим для слухачів матеріалом[11, с. 62].

Ще одним критерієм, який виділяє В. В. Черниш, є критерій доступності і посильності. Вище ми згадували цей критерій, але у загальному, без специфіки саме художніх АК. Проте В. В. Черниш розглядаючи складність аудіотекстів, як і деякі дослідники, використовує дихотомію: форма тексту – зміст тексту. Відповідно до цього існують

формальні й змістові параметри. До формальних належать складність мовного й мовленнєвого оформлення, стилю художнього твору, а до змістових – параметри складності його предметного і змістового змісту [48, с. 89-90].

Доступність текстового матеріалу пов'язана з його складністю. При визначенні складності аудіотекстів необхідно розрізняти адитивну і неадитивну складність. Л. П. Смєлякова описує адитивну складність як суму певних компонентів об'єкта, які можуть бути кількісно виражені. Відповідно до адитивної складності чим більше число «ускладнювачів» тексту і чим більшою кількістю вони представлені, тим більший рівень адитивної складності. Проте автентичний художній аудіотекст вважається цілісністю, елементи якої не завжди піддаються підрахункам. Так, смисл усього художнього тексту підноситься над окремим його частинами, а не підсумовується з них. У даному випадку неадитивна складність мається на увазі і вона не може бути виражена кількісно [38].

Виходячи з цього, за В. В. Черниш, адитивна складність може бути застосована для мовних компонентів тексту, а неадитивна – для його змістових і смислових компонентів. Вчена також виявила «ускладнювачі» мовного оформлення, які складають адитивну складність:

1) всі сукупності словника художніх аудіотекстів;
2) описові прикметники та прислівники [48, с. 90-91].

Як бачимо, критерій доступності та посильності пов'язаний безпосередньо зі складністю тексту. Перш за все, відбираючи автентичну художню АК необхідно звертати увагу на адитивну складність, адже вона визначає чи складним є матеріал для розуміння.

Поділяючи думку І. П. Білянської, ми вважаємо за необхідне додати до критеріїв відбору художніх аудіотекстів критерій різноманітності. Він охоплює не лише жанрове і текстове різноманіття, але й вікове, гендерне, соціальне та вимовне в тому числі. Наприклад, тематичне різноманіття допомагає поповнити словниковий запас, авторське та жанрове –

розширюють кругозір, розвивають інтерес до певного жанру або автора, прищеплюють любов до літератури загалом. Вимовне різноманіття ознайомлює слухачів з діалектами, акцентами, якими розмовляють носії мови [5, с. 110].

І. М. Кузнєцова та Н. В. Куркан зазначають, що різноманіття АК суттєво впливає і на інтерес слухачів. Робота не з одноманітними матеріалами є набагато цікавішою для них. Проте науковці не відкидають і той факт, що використання АК з однією ж і тією тематикою має свої переваги. Так, це дозволяє студентам відпрацювати вже знайому лексику й впевненіше її використовувати [24, с. 182-185].

Ми вважаємо, що критерій різноманітності автентичних художніх АК, безсумнівно, має враховуватися при їх відборі, оскільки різна тематика, жанри, вимова, автори тощо сприяють не тільки формування КА, але й розширюють загальний кругозір.

Останнім критерієм, який на наш погляд, теж важливий при відборі автентичних художніх АК є мотиваційний критерій. Цей критерій пов’язаний з усіма попередніми, тому що правильно підібрана АК підвищує мотивацію [13, с. 30-31].

На думку І. М. Кузнєцової та Н. В. Куркан, саме автентичні аудіоматеріали є одним із способів підвищити мотивацію студентів. По-перше, вони містять слова і вирази, які використовуються в реальних життєвих ситуаціях. По-друге, стимулюють слухачів до запам’ятовування цієї лексики з метою подальшого її застосування. По-третє, допомагають студентам почувати себе впевненіше при спілкуванні на ІМ [24, с. 182-185]. Виходячи з цього, мотивуюча роль автентичних АК робить їх цінним матеріалом у формуванні КА й при вивченні ІМ в цілому.

І. М. Кузнєцової та Н. В. Куркан пропонують ще деякі критерії відбору автентичних АК для читання за допомогою питань, проте ми вважаємо, що екстраполювати дослідження науковців на КА є повністю доречним. Якщо на

питання дається позитивна відповідь, до аудіоматеріали придатні для формування АК. Ці критерії представлені нижче (таблиця 1.2.) [24, с. 185].

Таблиця 1.2.

Критерії відбору автентичних АК

Критерії	Ключові питання
Відповідність змісту	Чи відповідає аудіотекст потребам студента? Чи цікавий для студентів аудіотекст? Чи містить аудіотекст матеріал, який студент зможе використати поза аудиторним заняттям?
Можливості використання	Чи придатним є аудіотекст для формування АК? З якою метою буде використаний аудіотекст?
Доступність	Чи буде аудіотекст занадто легким/складним для студента? Чи містить аудіотекст велику кількість незнайомих слів, незрозумілих діалектів, акцентів тощо?
Презентація	Чи є презентація «автентичною»? Чи захоплює вона увагу студентів? Чи захочуть студентів слухати аудіотекст далі?

Як бачимо, критерії, які виокремлюють І. М. Кузнєцова та Н. В. Куркан співвідносяться з тими, що наведені нами вище.

На основі опрацьованої наукової літератури ми виокремлюємо критерії відбору автентичних АК і автентичних художніх АК. Загальні критерії безпосередньо стосуються і художніх АК, проте останні мають відповідати і більш специфічним вимогам. Усі критерії наведені нижче (див. табл. 1.3.).

Таблиця 1.3.

Критерії до відбору автентичних АК і автентичних художніх АК

Загальні критерії автентичних аудіокнижок	Критерії відбору автентичних художніх аудіокнижок
Тематичності й актуальності	Ступеня естетичного впливу

Продовження таблиці 1.3.

Змістовий	Соціокультурного потенціалу
Доступності та посильності	Новизни інформації (інформативність)
Професійного озвучення	Доступності і посильності
-	Різноманітності
-	Мотиваційний

Отже, проаналізувавши критерії відбору автентичних та автентичних художніх АК можна зробити висновок, що для формування КА важливо ретельно обирати аудіоматеріали. Усі названі критерії допомогли обрати АК, на основі яких нами було розроблено підсистему вправ. Результати цього підрозділу були використані у практичній частині.

2.2.Підсистема вправ для навчання аудіювання на основі автентичних аудіокниг

Наступним кроком нашого дослідження є характеристика етапів роботи з аудіокнигою, опис типів і видів вправ для формування КА та розробка підсистеми вправ.

Для ефективного формування КА у майбутніх учителів необхідна така підсистема вправ, яка б задовольняла всі вищезгадані критерії. Багато українських науковців займалися цією проблемою. Так, В. В. Черниш розробила комплекс вправ для розвитку навичок читання і аудіювання для учнів шкіл, І.П.Білянська запропонувала систему вправ для навчання аудіювання з використанням автентичних аудіокниг, Л. В. Шевкопляс створила методику формування КА у процесі самостійної роботи [49], І. Р. Вікович займалася системою вправ для формування АК на основі англомовних теленовин.

Можна зробити висоновок, що питання методики формування КА розглянуте у багатьох аспектах, проте не було розроблено підсистему вправ для навчання аудіювання на основі автентичних АК для студентів 2-го курсу. Важливо відзначити, що серед студентів 2-го курсу (група СОа 12-19)

Київського національного лінгвістичного університету проводилося анкетування, яке показало, що 85% опитаних студентів було б цікаво, якщо б викладач на занятті з практики англійської мови надавав можливість слухати автентичні АК або їх фрагменти, а всі 100% зазначили, що їм необхідно розвивати АК. Саме тому ми вважаємо за доцільне розробити систему вправ для навчання аудіювання на основі автентичних АК для студентів 2-го курсу. Зразок анкети представлено у додатку Б.

У нашій роботі ми будемо поділяти традиційну думку методистів щодо етапів роботи з аудіотекстом. Згідно з нею виокремлюється три етапи: дотекстовий (*pre-listening*), текстовий (*listening*), післятекстовий (*after listening*) .

Дотекстовий етап аудіювання тексту включає попередню інструкцію, яка створює мотиваційну настанову та налаштовує на активну роботу. Цей етап містить формулювання завдання, вказує на способи його виконання тощо. О. М. Соловова наголошує, що від першої настанови залежить ступінь мотивації слухачів і відповідно процент засвоєння почутої інформації [42, с. 96-110]. Крім цього, на дотекстовому етапі знімаються труднощі – смислові або мовні (наприклад, фонетичні, лексичні, граматичні). До того ж, беручи до уваги те, що наша підсистема вправ базується на автентичних АК, доречно зняти смислові труднощі, пов’язані з особливостями країни, мова якої вивчається. Цілями дотекстового етапу є також прогнозування змісту аудіотексту (за назвою, малюнками, ключовими словами тощо) і, як уже зазначалося, формулювання комунікативної настанови [63, с. 120-139].

Текстовий етап аудіювання включає безпосередньо слухання АК. Прослуховувань може бути декілька, залежно від складності тексту. При цьому слухачам важливо не втратити мотивацію. Новизна завдань може сприяти тому, що слухачі будуть сконцентровані саме на їх виконанні.

Післятекстовий етап передбачає контроль розуміння змісту прослуханого аудіоматеріалу [32, с. 180]. Завдань для перевірки існує дуже

багато, проте слід обирати ті, які підходять для конкретної аудіо книги [61, с. 41].

Наша підсистема вправ враховує етапи роботи з аудіотекстом і тепер необхідно визначити типи та види вправ, які можна застосовувати для формування КА на основі автентичних АК. Під підсистемою вправ, слідом за С. В. Білоус, ми розуміємо ретельно розроблену, послідовну організацію груп, типів та видів вправ[4, с. 100]. У свою чергу вправа – це виконання певних дій з метою оволодіння ІКК або її компонентів (у нашому дослідженні КА). Будь-яка вправа має чітку побудову: 1) завдання-інструкція до вправи; 2) її зразок виконання (факультативний елемент); 3) виконання вправи; 4) контроль виконання вправи (контроль викладача, взаємоконтроль, самоконтроль). Перший компонент (завдання-інструкція) відіграє дуже важливу роль, оскільки включає в себе мотив виконання вправи, формулювання того як виконується вправа (наприклад, усно/письмово, індивідуально/в групах). Другий компонент, як було сказано вище, необов'язковий. Третій компонент передбачає виконання вправи і останній компонент (контроль) може бути безпосереднім (збігатися у часі з виконанням вправи) або відстроченим (слідувати виконанню вправи) [28, с. 181-182].

Крім цього, ми вважаємо за необхідне визначити типи вправ, які є найбільш ефективними для формування КА у студентів 2-го курсу (на основі типології О. Б. Бігич та інших науковців):

- за спрямованістю на прийом або видачу інформації – рецептивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні;
- за комунікативністю – комунікативні, умовно-комунікативні, некомунікативні;
- за вмотивованістю – вмотивовані;
- за рівнем керування – з повним, частковим, мінімальним керуванням;

- за наявністю/відсутністю опор – без опор, із спеціально створеними опорами;
- за способом виконання – фронтальні, індивідуальні, парні, у малих групах;
- за характером виконання – усні й письмові;
- за участю рідної мови – одномовні та двомовні;
- за місцем виконання – аудиторні, позааудиторні [28, с. 183].

У нашій підсистемі вправ ми використовуємо розглянуті типи вправ, які були підібрані відповідно до самої вправи та етапу роботи з АК. Окрім типів вправ виокремлюються також види вправ, які базуються на вищезгаданій типології. Наприклад, це може бути обговорення питань, що пов'язані з темою АК, встановлення значення невідомих слів за контекстом, відповіді на запитання, обмін враженнями про аудіотекст тощо.

Варто також відзначити, що систему вправ для формування КА складають дві підсистеми: І) вправи для формування мовленнєвих навичок аудіювання (А1) і ІІ) вправи для розвитку мовленнєвих умінь аудіювання (А2). Кожна з підсистем включає групи вправ. До І підсистеми входять 3 групи вправ: І група (А1а) – вправи для формування слухових навичок аудіювання (фонематичного та інтонаційного слуху), ІІ група (А1б) – вправи для формування лексичних навичок аудіювання, ІІІ група (А1в) – вправи для формування граматичних навичок аудіювання. ІІ підсистему складають 2 групи вправ: І група (А2а) – вправи, що готують студентів до аудіювання текстів (аудіювання розпоряджень, пропозицій тощо), ІІ група (А2б) – вправи для розвитку вмінь аудіювання. Враховуючи, що час на занятті досить обмежений, наша підсистема вправ містить в себе групи з обох підсистем і навпаки ми не використовуємо деякі вправи (наприклад, вправи, що готують студентів до аудіювання текстів) [28, с. 292]. Схема підсистем вправ наведена нижче.

Схема 2.1

Підсистеми вправ для формування КА

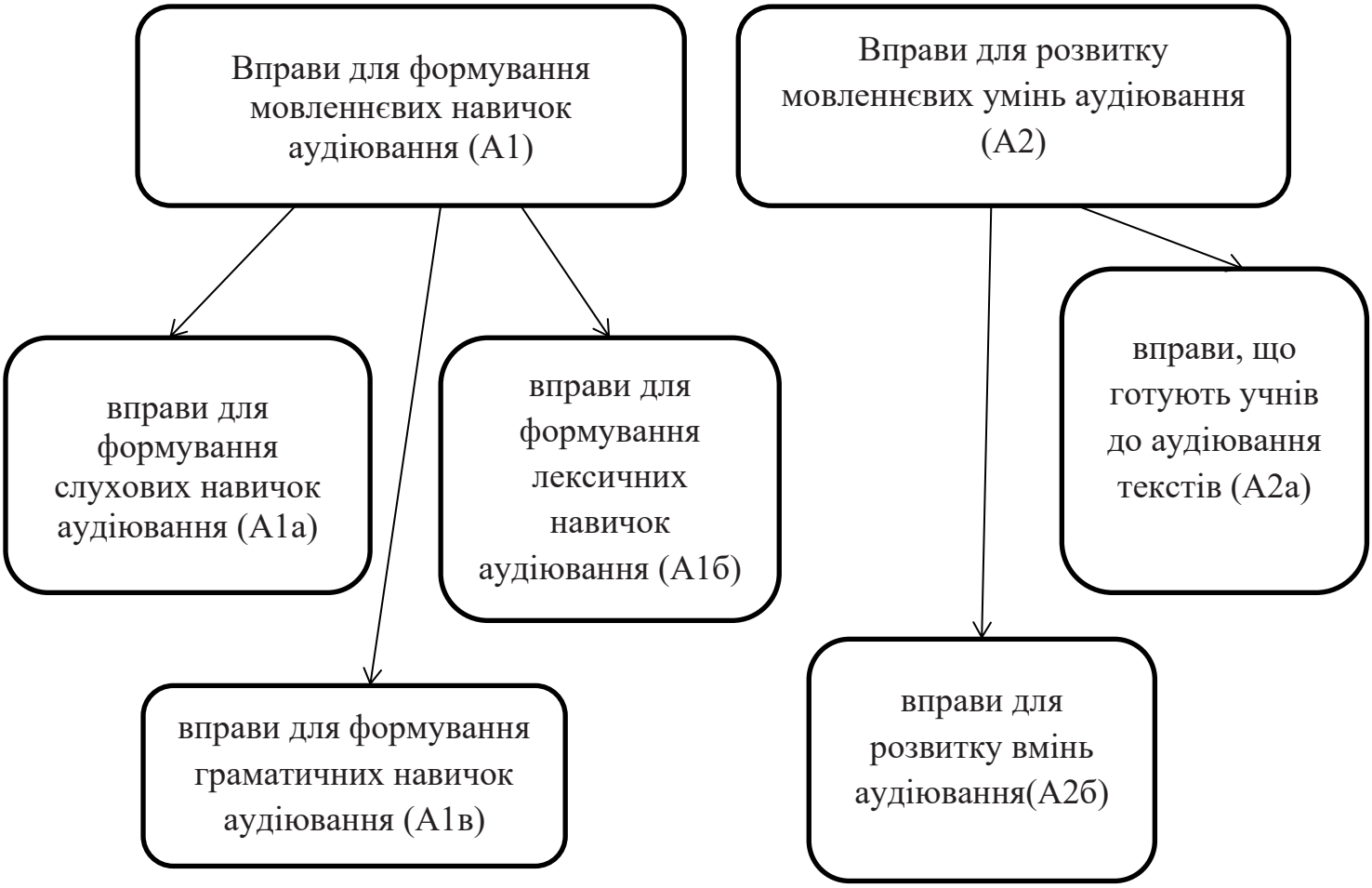

Проаналізувавши етапи роботи з аудіотекстом, розглянувши види і типи вправ ми розробили підсистему вправ для навчання аудіювання на основі автентичних художніх АК, а саме на основі коротких історій Сомерсета Моема. Ми відібрали 4 АК, які відповідають усім вимогам і критеріям, а саме “The Ant and the Grasshopper”, “ A Friend in Need”, “The Verger”, “The Luncheon”. Наша підсистема вправ створена для студентів 2-го курсу і вона представлена нижче. Скрипти аудіокниг подані у додатках (див. Дод.).

The Ant and the Grasshopper by W. Somerset Maugham

Pre-listening

The following words will help you as you listen to the fable “The Ant and the Grasshopper”.

Fable – a story which teaches a moral lesson

Giddiness – a silly, happy, excited feeling that shows in your behaviour

Laborious – needing a lot of time and effort

Larder – a small room used for storing food in someone's home

Hilarious – extremely funny and causing a lot of laughter

Decently – in a way that is socially acceptable or good

Expostulation – the act of expressing disagreement or complaint

Enticement – the act of persuading someone to do something by offering them something pleasant

Amendment – a change

Gaol – old-fashioned for jail

Vindictive – having a wish to harm someone because you think that they harmed you

Scoundrel – a person who treats other people very badly and has no moral principles

To philander – to flirt

Grudge – a strong feeling of anger and dislike for a person who you feel has treated you badly

Levy – an amount of money, such as a tax, that you have to pay to a government

Gutter – the edge of a road where rain flows away

Thrift – the careful use of money, especially by avoiding waste

Rogue – a dishonest or unprincipled man

Exercise 1. Look at the title of the fable and the picture below. Say what idea it can convey.

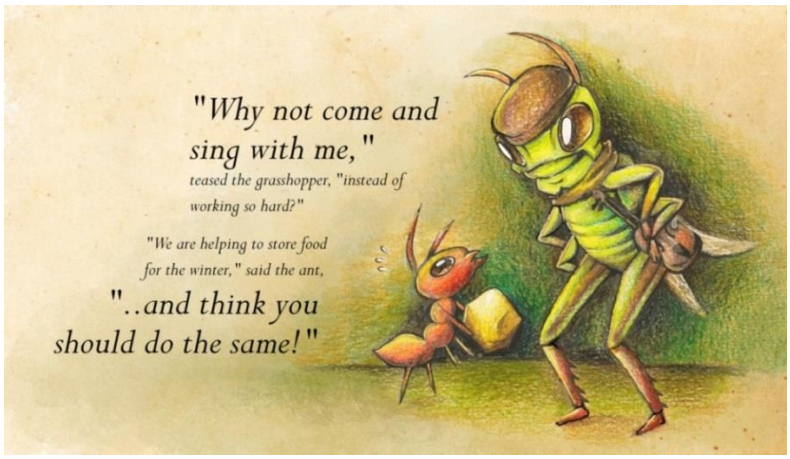

Exercise 2. Listen to the record. There are some new phrases the meanings of which you should guess judging from the context. Write down your ideas.

1. On these Tom bought a motorcar and some very nice jewellery. But when circumstances forced George to realise that his brother would never settle down and he washed his hands of him, Tom, without a qualm, began to blackmail him.

2. For twenty years Tom raced and gambled, philandered with the prettiest girls, danced, ate in the most expensive restaurants, and dressed beautifully. He always looked as if he had just stepped out of a bandbox. Though he was forty-six you would never have taken him for more than thirty-five.

3. He rubbed his hands and said: "It was all very well when Tom was young and good-looking, but he's only a year younger than I am. In four years he'll be fifty. He won't find life so easy then.

1. **to wash one`s hands of sb/sth** means: _____
   without a qualm means: _____
2. **to look as if sb stepped out of a bandbox** means: _____
3. **to rub one`s hands** means: _____

Listening

Exercise 3. Before listening read the statements below. Then listen to the recording and mark them as true (T) or false (F).

1. _____ The narrator takes the ant`s side.
2. _____ The narrator saw one of the brothers eating in a restaurant.
3. _____ Tom is not such a scapegrace as everyone thinks he is.
4. _____ George was always glad to give money his younger brother.
5. _____ Tom constantly had problems with police.
6. _____ Tom had a life of luxury and spent much money on his wants.
7. _____ Tom is always dressed to kill.
8. _____ George takes a fortnight vacation twice a year.
9. _____ The younger brother married his stepmother.
10. _____ George was on cloud nine that his lazy brother became rich.

After Listening

Exercise 1. Choose the correct answer. Only one variant is suitable.

1.How many children does Tom have?

a) two
b) three
c) four

2.What is Tom`s source of income?

a) He works as a lawyer.
b) He borrows money from his friends.
c) His brother gives him money.

3.Why did Tom have a problem with police?

a) He cheated a man.
b) He stole jewellery.
c) He caused a car accident.

4.George is a successful … .

a) businessman

b) doctor

c) lawyer

5.How does George describe Tom?

a) worthless scoundrel

b) idle, worthless, dissolute and dishonourable rogue

c) dissolute, idle scapegrace

Exercise 2. Listen to the extract from the fable. Fill in the gaps with missing words.

I suppose every family has a [1]_____. Tom had been a sore trial for twenty years. He had begun life [2] _____ enough: he went into business, married and had two children. The Ramsays were perfectly [3]_____ people and there was every reason to suppose that Tom Ramsay would have a useful and [4]_____ career. But one day, without warning, he announced that he didn't like [5]_____ and that he wasn't suited for marriage. He wanted to enjoy himself. He would listen to no expostulations. He left his wife and his office. He had a little money and he spent two happy years in the various capitals of Europe. [6]_____ of his doings reached his relations from time to time and they were profoundly [7]_____. He certainly had a very good time.

Exercise 3. Find in the dictionary the derivatives of the following words from the text.

VERB	NOUN	ADJECTIVE
Disapprove Respect Enjoy Charm Justify		

Exercise 4. Fill in the table. Decide about whom it was said and tick (✔) it.

Statements	Tom	George
He had begun life decently enough: he went into business, married and had two children.		
But he always said that the money you spent on necessities was boring; the money that was amusing to spend was the money you spent on luxuries.		
He had a good wife, to whom he had never been unfaithful even in thought, and four daughters to whom he was the best of fathers.		
He raced and gambled, philandered with the prettiest girls, danced, ate in the most expensive restaurants, and dressed beautifully.		
He was honest, industrious and worthy. His life was blameless.		

Exercise 5. Look at the given extract and find synonyms to the following words in the box.

Ask, unsteadiness, hard, praiseworthy, helpful, storeroom

When I was a very small boy I was made to learn by heart certain of the fables of La Fontaine, and the moral of each was carefully explained to me. Among those I learnt was The Ant and the Grasshopper, which is devised to bring home to the young the *useful* lesson that in an imperfect world industry is rewarded and *giddiness* punished. In this *admirable* fable (I apologise for telling something which everyone is politely, but inexactly, supposed to know) the ant spends a *laborious* summer gathering its winter store; while the grasshopper sits on a blade of grass singing to the sun. Winter comes and the ant is comfortably provided for, but the grasshopper has an empty *larder*: he goes to the ant and *begs* for a little food.

Exercise 6. As we do not have the description of the character`s appearance think of how they can look like. Work in pairs and describe Tom and George.

Exercise 7. The events of the fable are mixed up. Put the sentences in the correct order. Write 1 to tell what comes first. Then write 2 to tell what comes next. And so on.

___ Tom has a problem with police.

___ George is upset that Tom has got a heritage.

___ Tom leads a normal life, he has a wife and two children.

___ Tom engages with a rich old women.

___ George helps Tom to avoid prison.

___ Tom`s rich wife dies.

Exercise 8. Whom do you sympathize with: Tom or George? Why? Discuss in groups of three.

Exercise 9. Name the moral of the fable. What is the difference with the original Aesop`s fable?

A Friend in Need by W. Somerset Maugham

Pre-listening

The following words will help you as you listen to the short story “A Friend in Need”.

Self-contradictory – saying two things that cannot both be correct

Incomprehensible – impossible or extremely difficult to understand

Haphazard – not having an obvious order or plan

Bundle – a number of things that have been fastened or are held together

Tubular – made in or having the shape of a tube

Incongruous – unusual or different from what is around or is generally happening

Vanity – the fact that you are too interested in your appearance or achievements

To startle – to do something unexpected that surprises and sometimes worries a person or animal

Slender – thin and delicate, often in a way that is attractive

Benign – pleasant and kind

Mawkish – showing emotion or love in an awkward or silly way

Frail – weak or unhealthy, or easily damaged, broken, or harmed

Spacious – large and with a lot of space

Exhilarating – making you feel very excited and happy

Fizzy – having a lot of bubbles

Remittance – an amount of money that you send to someone

Namesake – a person or thing having the same name as another person or thing

Uncanny – strange or mysterious; difficult or impossible to explain

Chap – a man

To chuckle – to laugh quietly

To stroke – to move a hand, another part of the body, or an object gently over something or someone, usually repeatedly and for pleasure

Transparent – if a substance or object is transparent, you can see through it very clearly

Hitherto – until now or until a particular time

To hesitate – to pause before you do or say something, often because you are uncertain or nervous about it

To pawn – to leave a possession with someone in order to borrow money from that person

Beacon – a light or fire on the top of a hill that acts as a warning or signal

Creek – a narrow area of water that flows into the land from the sea, a lake, etc.

To funk – avoid (something) out of fear

To dissipate – to (cause to) gradually disappear or waste

Exercise 1. Look at the W. Somerset Maugham`s quote. Explain how you understand it.

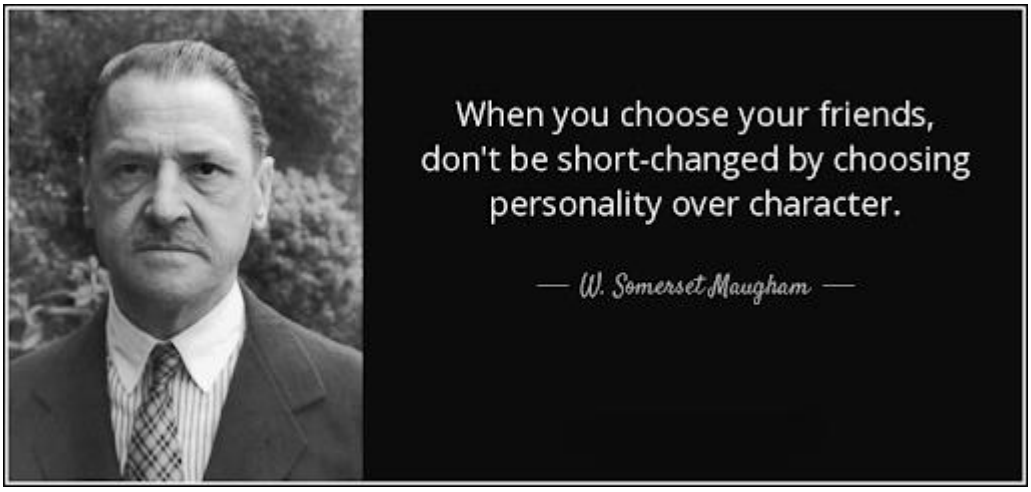

Exercise 2. Listen to the recording. There are some new phrases the meanings of which you should guess judging from the context. Write down your ideas.

1. He hadn't a penny. He'd pawned everything he had. He couldn't pay his hotel bill and they wouldn't give him any more credit. He was down-and-out.
2. I looked at him for a bit. I could see now that he was all to pieces. He'd been drinking more than usual and he looked fifty.
3. I swam for my university. I got some glimmering of what he was driving at, I've known too many men who were little tin gods at their university to be impressed by it.

4. Well, I told my young namesake about it and I said to him that if he'd do it I'd give him a job. I could see he was rather taken aback. 'You say you're a swimmer,' I said. 'I'm not in very good condition,' he answered.

1. **to be down-and-out** means: _____
2. **to be all to pieces** means: _____
3. **to drive at** means: _____
4. **to be taken aback** means: _____

Listening

Exercise 3. Before listening read the statements below. Then listen to the recording and mark them as true (T) or false (F).

№	Statements	T	F
1.	The narrator states that his first impression about people is mostly correct.		
2.	The narrator is shocked because of Edward H. Burton`s action.		
3.	Edward H. Burton was not much more than four feet five in height, and very fat, with white hair, a red face much wrinkled, and green eyes.		
4.	The Edward H. Burton`s offices were in Yokohama.		
5.	The narrator got acquainted with Edward H. Burton in the lounge of Grand Hotel.		
6.	Turner was a namesake of Edward H. Burton.		
7.	Lenny Burton was one of the best bridge players.		
8.	Lenny Burton wanted to borrow money from Edward H. Burton.		
9.	Edward H. Burton offered Lenny a challenge to get a job.		
10.	Lenny drowned because of the currents round the beacon.		

After Listening

Exercise 1. Choose the correct answer. Only one variant is suitable.

1.What is Edward H. Burton`s occupation?

a) He is a lawyer.

b) He is a professional swimmer.

c) He is a merchant.

2.How does the narrator describe Edward H. Burton`s family?

a) It is a united and affectionate family.

b) It is a family in which there is no respect to each other.

c) It is a loving and strong family.

3.When Lenny Burton was down-and-out, what did he do to make it better?

a) He borrowed money from his friend.

b) He took a credit in a bank.

c) He pawned everything he had.

4.According to Lenny Burton, in his youth he was good at … .

a) playing bridge

b) swimming

c) chess

5.Why did Lenny Burton failed his “challenge”?

a) He funked it at the last moment.

b) He drowned.

c) He was too slow.

Exercise 2. Match the two parts of the sentences.

№	First part		Second part
1.	I shrug my shoulders when people tell me	a.	because once he gave me a great surprise.
2.	I knew him very little, but he interested me	b.	and then we’ll have lunch together.
3.	A bit of money used to come in	c.	that their first impressions of a person

	for him once a quarter		are always right.
4.	I'll take you back to the club to dress	d.	than he could manage.
5.	The currents round the beacon were more	e.	and he made a bit more by card–playing.

Exercise 3. Change the underlined words from the sentences below using the words from the box.

Hitherto, chap, uncanny, to hesitate, startling, mawkish, transparent, to funk, exhilarating, vanity

1. He seemed to have an instinct about the cards. It was supernatural.
2. It was a busy, breathtaking scene, and yet, I know not why, restful to the spirit.
3. He wasn't a bad guy. I liked him.
4. He doubted for a moment and then he told me that he had had bad luck at cards for some time.
5. I think they must have small insight or great conceit.
6. Unless I had heard the story from his own lips I should never have believed that he was capable of such an action. It was more shocking because both in appearance and manner he suggested a very definite type.
7. But there was nothing cloying in him: he liked his game of cards and his cocktail, he could tell with point a good and spicy story, and in his youth he had been something of an athlete.
8. He came to see me in my office one day and asked me for a job. I was rather surprised. He told me that there was no more money coming from home and he wanted to work. I asked him how old he was. 'Thirty–five,' he said. 'And what have you been doing heretofore?'

9. He stroked his shaven chin with his thin hand; the veins stood out on it and it was almost limpid.

10. ‘Did he get cold feet at the last moment?’ I asked. ‘No, he didn’t get cold feet. He started all right.’

Now make up your own sentences with the words from the box. Choose 3 or 4 words.

Exercise 4. Read the words and expressions that concern the characters and write them down in the appropriate column.

Well-dressed and smart-looking, handsome in a way with curly hair and pink–and–white cheeks, has a quiet, dry humour, his voice was gentle, is not in very good condition, drank too much, was always neatly and quietly dressed in accordance with his age and station, white hair, a red face much wrinkled, and blue eyes, nothing mawkish in him, no harm in him.	
Edward H. Burton	**Lenny Burton**

Exercise 5. Fill in the gaps with appropriate prepositions.

1. I’m afraid I can’t do anything … you just yet.
2. He was always neatly and quietly dressed … accordance … his age and station.
3. He seemed to be popular at the club and afterwards, when he had gone, they described him as one … the best.
4. Well, I hadn’t got a vacancy … my office … the moment.
5. Here was a man who attracted you because you felt in him a real love … his fellows.
6. I’ve met him … the club.
7. I’ll drive round to the creek … half past twelve and meet you.
8. He came to see me in my office one day and asked me … a job.
9. Women thought a lot … him.

10. I suppose that is why he came … me when he went broke, that and the fact that he was a namesake … mine.

Exercise 6. Complete the crossword with the words from the text to get a key word.

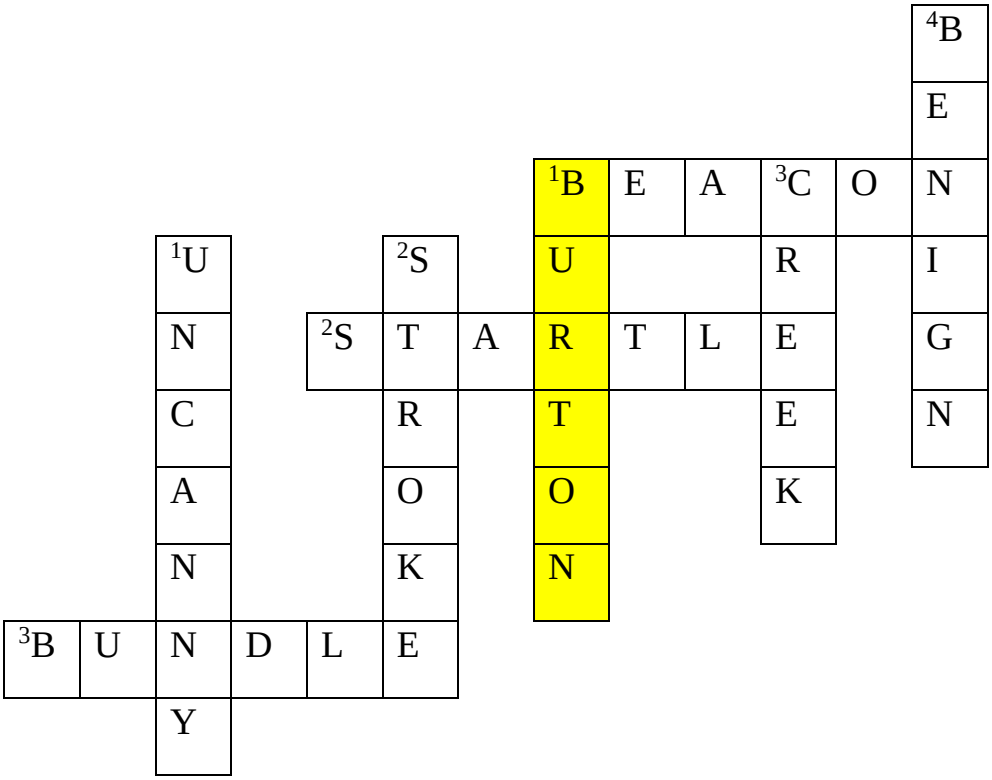

Across

1. light set up in a high or prominent position as a warning, signal, or celebration;
2. to cause to feel sudden shock or alarm;
3. a collection of things or quantity of material tied or wrapped up together.

Down

1. strange or mysterious, especially in an unsettling way;
2. to move one's hand with gentle pressure over (a surface);
3. a narrow, sheltered waterway;
4. gentle and kind.

Exercise 7. The events of the story are mixed up. Put the sentences in the correct order.

___ Lenny Burton asks Edward H. Burton for a job.

___ Lenny Burton is down-and-out and all to pieces.

___ Edward H. Burton makes a deal with Lenny Burton.

___ Lenny Burton drowns.

___ Lenny Burton swims for his university.

___ Edward H. Burton dies at Kobe.

___ Lenny Burton cannot cope with the currents round the beacon.

Exercise 8. Describe the characters of the story:

a) Lenny Burton (his character, appearance and your personal opinion about him);

b) Edward H. Burton (his character, appearance and your personal opinion about him);

c) The narrator (his character, his reaction to the Edward H. Burton`s action).

Exercise 9. Retell the text as if you were:

a) Lenny Burton;

b) Edward H. Burton.

Your answers to the previous exercise may help you.

Exercise 10. Make up a dialogue between Lenny Burton and his namesake.

Remember that:

- Lenny Burton was down-and-out, he didn`t know what to do, this job was his last chance and despite his bad condition he was ready to swim;
- Edward H. Burton was a rich merchant and he didn`t pay attention to someone`s problems, he knew it was very hard for Lenny to cope with his challenge, but he endangered Lenny`s life without taking into account this fact.

Exercise 11. Whom do you sympathize with: Lenny Burton or Edward H. Burton? Why? Discuss in groups of four.

Exercise 12. Are you satisfied with the ending of this story? Think of a different one. Work in groups of three and write down your ideas.

The Verger by W. Somerset Maugham

Pre-listening

The following words will help you as you listen to the short story "The Verger".

Perennial – lasting a very long time, or happening repeatedly or all the time

Complacency – a feeling of calm satisfaction with your own abilities or situation

Disconcerting – making someone feel uncertain and uncomfortable or worried

Clad – (of people) dressed, or (of things) covered

Font – a large container in a church, usually made of stone, that holds the water

Vicar – a priest in the Church of England who is in charge of a church

Parishioner – a member of a particular parish under the care of a priest

Vestry – a meeting of parishioners

Chancel – the part of a church containing the altar, where the priests and choir sit

Genuflect – to bend one or both knees as a sign of respect to God

Cassock – a long, loose, usually black piece of clothing worn especially by priests

Worship – to have or show a strong feeling of respect and admiration for God or a god

Congregation – a group of people who have come together in a religious building for worship and prayer

Whimpering – to make a series of small, weak sounds expressing pain or unhappiness

Churchwarden – the person who has been chosen by a congregation to help the vicar of a parish with administration

Refectory – a large room in a church where meals are eaten

Nipper – a child

Abstainer – someone who does not do something, especially drinking the alcohol

Fag – a cigarette (slang)

Ecclesiastical – belonging to or connected with the Christian Church

Exercise 1. Look at the picture and guess what the text is about.

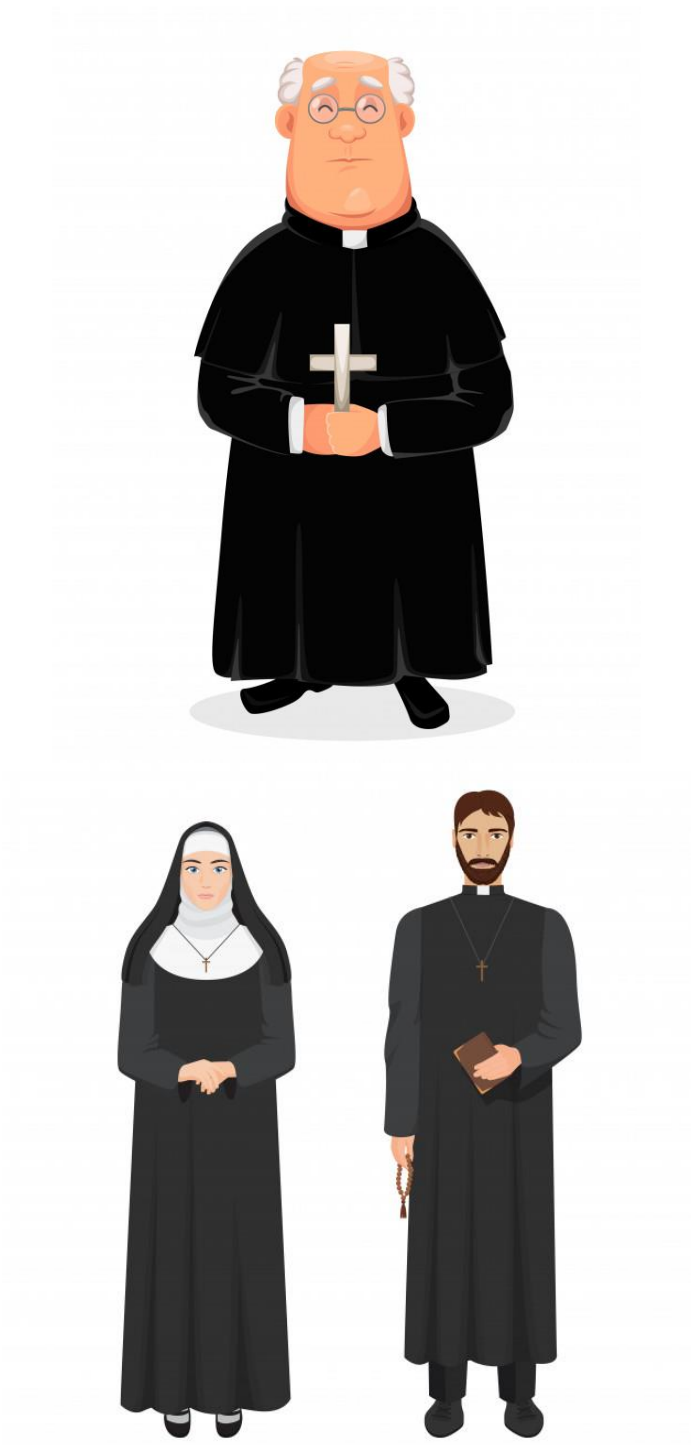

Exercise 2. Listen to the record. There are some new phrases the meanings of which you should guess judging from the context. Write down your ideas.

1. He liked things in church to be just so, but he never fussed; he was not like this new man who wanted to have his finger in every pie.

2. He remembered still the occasion on which the organist had got into trouble and the bother they had all had to hush things up. In a church like St Peter's, Neville Square, they couldn't afford a scandal.

3. I went into service when I was twelve, sir. The cook in the first place tried to teach me once, but I didn't seem to have the knack for it, and then what with one thing and another I never seemed to have the time.

4. Well, Foreman, I've talked the matter over with these gentlemen and they quite agree with me that the situation is impossible.

5. He knew his value and he wasn't going to allow himself to be put upon.

6. In the course of ten years he had acquired no less than ten shops and he was making money hand over fist.

1. **to have one`s finger in every pie** means: _____

2. **to hush sth up** means: _____

3. **to have the knack for sth** means: _____

4. **to talk the matter over** means: _____

5. **to be put upon** means: _____

6. **to make money hand over fist** means: _____

Listening

Exercise 3. Before listening read the statements below. Then listen to the recording and mark them as true (T) or false (F).

№	Statements	T	F
1.	Albert Edward Foreman is a churchwarden at St Peter's church at the Neville Square.		
2.	He had been a verger of this church during sixty years.		
3.	The verger does his work satisfactorily.		
4.	The churchwardens offer the verger a higher position in the church because of his knowledge.		
5.	Foreman prefers to stay illiterate.		
6.	He was walking along the street looking for a cigarette when a new business idea came to his mind.		
7.	After he left his ecclesiastical job, he set up in business as a tobacconist and newsagent.		
8.	Foreman wants his best to achieve success in business, but he failed.		
9.	His business is so lucrative that he has made a fortune of thirty thousand pounds.		
10.	You do not need to be an intelligent person to make money hand over fist.		

After Listening

Exercise 1. Choose the correct answer. Only one variant is suitable.

1.What does Albert Edward Foreman work as?

a) He works as a churchwarden.

b) He works as a verger.

c) He works as a vicar.

2.Why did the churchwardens decide to fire Foreman?

a) He is illiterate.

b) While working as a verger he runs his own business.

c) He has some arguments with the churchwardens.

3.What was his occupation after the dismissal?

a) He enjoyed his free life.

b) He set up his own business.

c) He worked as a shop assistant in a tobacco shop.

4.How many shops does Foreman have?

a) More than seven

b) No more than ten

c) No less than ten

5.Why is the manager of the bank surprised?

a) Because of the fact that Foreman is illiterate and has a lot of money

b) Because of the fact that Foreman does not know what to do with his money

c) Because of the fact that he is a verger

Exercise 2. Match the words with the pictures below.

Words	**Pictures**
1. font	a)

2. Vicar	b)
3. chancel	c)
4. Cassock	d)

5. Parishioner	e)
6. refectory	f)

Exercise 3. Match the two parts of the sentences.

№	First part		Second part
1.	He wore it with complacence, for it was the dignified symbol of his office,	a.	a clergyman of the old school who preached leisurely sermons in a silvery voice and dined out a great deal with his more aristocratic parishioners.
2.	The vicar had been but recently appointed, a red-faced energetic man in the early forties, and Albert Edward still regretted his predecessor,	b.	but only in very good houses, and his deportment was irreproachable.
3.	When the vicar had walked down the aisle so far that he could	c.	to find the two churchwardens there.

	address the verger		
4.	Albert Edward was a trifle surprised	d.	and without it he had the disconcerting sensation of being somewhat insufficiently clad.
5.	He had been in service before he was appointed to his ecclesiastical office,	e.	without raising his voice more than was becoming in a place of worship he stopped.

Exercise 4. Fill in the gaps with the appropriate words from the box.

Perennial, disconcerting, genuflect, whimpering, complacency, abstainer, ecclesiastical

1. It was a source of subdued pride to him that he could nearly always quiet a … infant by the manner in which he held it.
2. Albert Edward was a non-smoker and a total …, but with a certain latitude.
3. This … church was built five centuries ago.
4. Presently he saw him walk across the chancel, … in front of the high altar.
5. Nothing could be more … that the news about his dismissal.
6. Every Saturday we gather to listen to the … choir.

Exercise 5. Form conditional sentences with the new phrases.

Example: (if/he/make money hand over fist) …

If he made money hand over fist, he would spend it carelessly.

1. (if/he/ have the knack for sth) …
2. (if/he/talk the matter over) …
3. (if/he/be put upon) …
4. (if/he/not have his finger in every pie) …
5. (if/he/hush sth up) …

Exercise 6. Complete the crossword with the words from the text to get a key word.

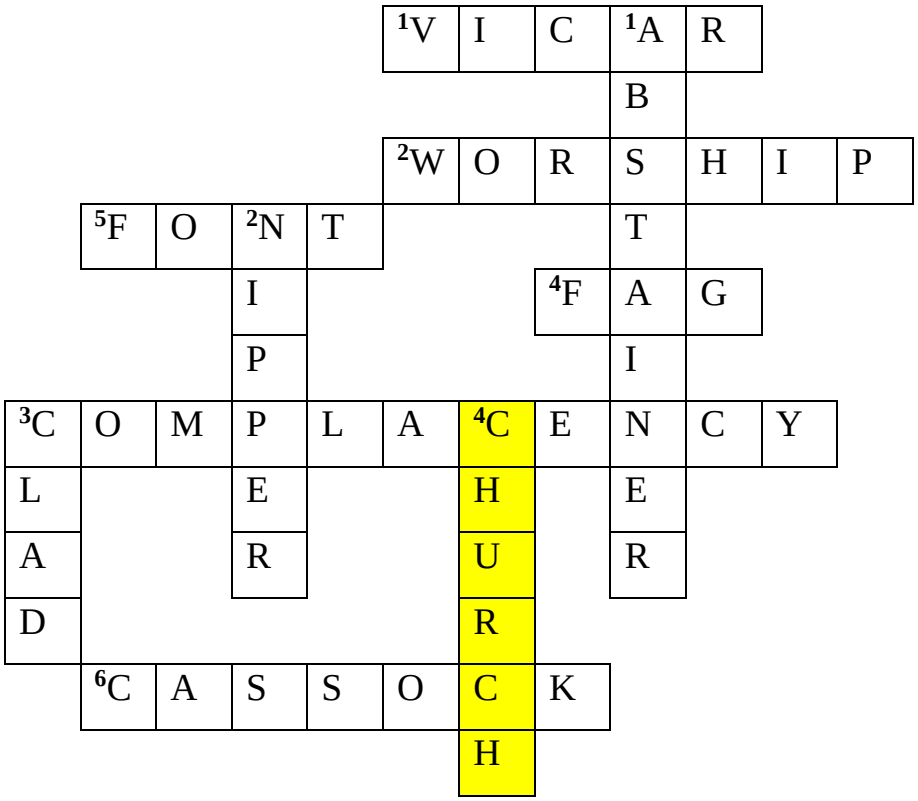

Across

1. an Anglican priest who is in charge of a church;
2. the feeling or expression of reverence and adoration for a deity;
3. a feeling of satisfaction, especially extreme self-satisfaction;
4. a cigarette;
5. a bowl which holds the water;
6. a long piece of clothing, often black, that is worn by members of the church.

Down

1. to keep oneself from drinking alcohol;
2. a child;
3. being covered or clothed;
4. a building for Christian religious activities.

Exercise 7. The events of the story are mixed up. Put the sentences in the correct order.

___ Foreman is looking for a fag and cannot find it.

___ The verger is illiterate and because of that he is laid off.

___ Albert E. Foreman decides to set up his own business.

___ Foreman wears an old gown and baptizes a baby.

___ The verger goes to the bank to put his money in an account.

___ Albert Edward Foreman has a lucrative business.

___ The manager of the bank is very surprised that he is rich.

Exercise 8. Make up your own dialogue between the verger and the churchwardens. Use the words and phrases from the list to the text.

Remember that:

- Albert Edward Foreman likes his work, he does not want to go back to domestic service, he does not allow himself to be put upon, he has tact and self-assurance.
- The churchwardens want to fire Foreman, they are not ready to make concessions.

Exercise 9. Work in pairs. Discuss some questions which concern the short story.

1. Albert Edward Foreman, who is he? How can you describe him?
2. What is the reason of his resignation?
3. Is it possible for the verger to learn how to read and write within three months?
4. What other business could he set up?

Exercise 10. Name the message of the text. Have you ever heard any similar stories? Share your experience with the groupmates.

The Luncheon by W. Somerset Maugham

Pre-listening

The following words will help you as you listen to the short story "The Luncheon".

To beckon – to nod in order to tell somebody to come nearer

To flatter – to praise somebody in a way that is not sincere

To reassure – to convince somebody to calm down

To seize – to take something quickly and keep it

To tickle – to touch somebody lightly in order to make them laugh

Mutton chop – a dish (cutlet) that is made from a lamb

Digestion – the process of digesting food

Promptly – rapidly, quickly

Gaily – cheerfully, happily

Faintly – softly, slightly

Absent-mindedly – not concentrating on the things happening around you

Imposing – to look like an important person

To keep body and soul together – to have money for living

Beyond one`s means – unaffordable, something what costs too much and one cannot afford it

One`s heart sinks – to be upset and dissatisfied

Exercise 1. Look at the book cover and guess what the text is about. Pay attention to the details.

Exercise 2. Listen to the record. There are some new phrases the meanings of which you should guess judging from the context. Write down your ideas.

1. I had a tiny apartment in the Latin Quarter and I was earning barely enough money to keep body and soul together.
2. She asked me if I would give her a little luncheon at Foyot's. Foyot's is a restaurant at which the French senators eat and it was so far beyond my means that I had never even thought of going there.
3. My heart sank. I had seen them in the shops and I knew that they were horribly expensive.

1. **to keep body and soul together** means: _____
2. **to be beyond one`s** means**: _____**
3. **my heart sinks** means: _____

Listening

Exercise 3. Before listening read the statements below. Then listen to the recording and mark them as true (T) or false (F).

№	Statements	T	F
1.	The main characters hadn`t seen each other for a long time and met by chance at the theatre.		
2.	The narrator works as an editor.		
3.	She is a fan of his books and she has read all his stories.		
4.	The narrator invites a woman to a luxury restaurant to have a luncheon together.		
5.	The woman eats only one light dish for lunch, because she is on a diet.		
6.	The narrator does not have money to pay the bill.		
7.	He gives his watch to pay for expensive luncheon with the guest.		

8.	The man orders a lot of heavy food that causes problems with digestion.		
9.	The woman feels hungry after a pretty big lunch.		
10.	The narrator has spent all his money not to shame himself.		

After Listening

Exercise 1. Choose the correct answer. Only one variant is suitable.

1.Where did the narrator live twenty years ago?

a) in Paris district in Canada

b) in Paris

c) in London

2.When does the woman have free time to meet the narrator?

a) on Tuesday

b) on Saturday

c) on Thursday

3.What does she order for the light lunch?

a) salmon, caviar , asparagus, white wine for good digestion and coffee with an ice-cream

b) asparagus, mutton chop, water and coffee

c) asparagus, coffee with an ice-cream

4.Why does she avoid eating heavy food?

a) she does not want to overload her stomach

b) she is on a diet

c) she has some problems with digestion

5.Why does she want to eat asparagus?

a) it is her favourite dish for luncheon

b) it healthy and “aristocratic” food

c) she thinks she should eat it before leaving France

Exercise 2. Fill in the gaps with the words from the box and put them in the correct form.

Gaiety, prompt, faint, absent-minded, seizure, to digest, imposing, reassurance

1. She was not so young as I expected and in appearance _____ rather than attractive.
2. "I never drink anything for luncheon," she said. "Neither do I," I answered _____.
3. These French white wines are so light. They are wonderful for the _____.
4. "One should always get up from a meal feeling one could eat a little more." "Are you still hungry?" I asked _____.
5. We waited for the asparagus to be cooked. Panic _____ me.
6. She talked _____ of art and literature and music.
7. The prices were a great deal higher than I had expected. But she _____ me.
8. Peaches were not in season then. Lord knew what they cost. I knew too – a little later, for my guest, going on with her conversation, _____ took one.

Exercise 3. Find in the dictionary the derivatives of the following words from the text.

VERB	NOUN	ADJECTIVE
-	imposing	-
to reassure		
-	-	flattering
to seize	-	-
to faint	-	-

Exercise 4. The events of the story are depicted in the pictures are mixed up. Put the pictures in the correct order.

1. 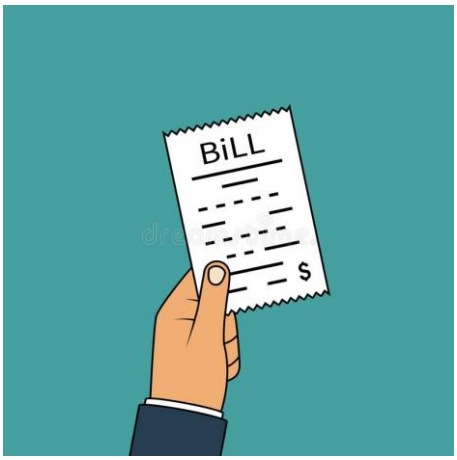

2. 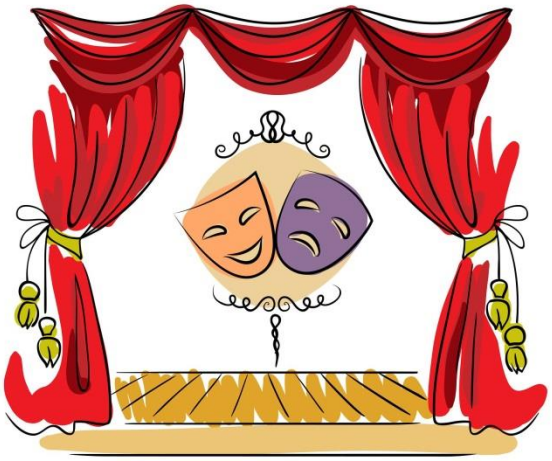

3.

4.

5.

Exercise 5. Work in pairs. Discuss some questions which concern the short story.

1. What was the narrator`s financial status?
2. Why did he decide to treat the woman despite the fact that it was beyond his means?
3. How can you describe the woman`s behavior?
4. What was funny in this short story?

5. What were the man`s expectations concerning the woman? Did she live up to them? Can you comment on the idea of expectation vs. reality?

6. What do you think about the narrator? Characterize him.

7. What is the message of this short story?

Exercise 6. Make up your own dialogues between the narrator and his guest. Use the words and expressions from the list.

Exercise 7. Think of your own ending of the story and share your ideas with groupmates.

Отже, у цьому підрозділі ми розглянули етапи формування КА, описали типи і види вправ для формування КА та представили нашу власну підсистему вправ для формування КА у студентів 2-го курсу.

2.3. Модель організації процесу навчання аудитивної компетентності у студентів другого курсу

Здійснивши відбір навчальних матеріалів, визначивши етапи формування КА, розробивши підсистему вправ для формування КА, які можуть бути застосовані для студентів другого курсу, ми вважаємо за необхідне охарактеризувати модель навчання КА у студентів другого курсу.

Питання моделі навчання розглядала велика кількість методистів та науковців, тому вона визначається по-різному. Наприклад, О.А. Мацнєва трактує модель навчання як «індивідуальну інтерпретацію на заняттях методу навчання з урахуванням конкретних цілей та умов роботи» [27, с. 122]. Проте, на нашу думку, визначення В.В. Черниш є найбільш точним і відповідає цілям нашого дослідження. Згідно з В.В. Черниш, модель навчання – це складна система та образ навчально-педагогічного процесу, компонентами якого є елементи і блоки, і під час якого формується компетентність студентів [47].

Запропонована підсистема вправ буде прийнятна для реалізації у ЗВО тільки за умови врахування таких параметрів:

1) об’єкт навчання;
2) мета навчання;
3) суб’єкти навчання;
4) ступінь навчання;
5) навчальна дисципліна, у межах якої побудована модель;
6) засоби навчання;
7) зміст навчання;
8) форми організації навчання;
9) розрахунок навчального навантаження;
10) обсяг часу для досягнення мети [5, с. 160].

Об’єктом моделі формування КА у майбутніх учителів АМ є процес формування КА.

Метою навчання є формування та вдосконалення КА засобами АК.

Суб’єктами навчання є майбутні учителі АМ, а саме студенти другого курсу, які навчаються за спеціальністю «014.02 Мова і література (англійська)», за освітньою програмою «Іноземні мови та літератури, методика навчання іноземних мов і зарубіжної літератури (англійська мова і друга західноєвропейська мова)». Зазначимо, що наша модель з необхідними змінами відповідно до кількості годин може використовуватись і для формування КА у студентів спеціальності 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно).

Ступінь навчання – ІІ курс першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Навчальна дисципліна, у межах якої побудована модель – «Практичний курс англійської мови».

Засобами навчання ми обрали чотири автентичні художні аудіокниги автора Сомерсета Моема.

Зміст навчання включає розроблену нами підсистему вправ для формування КА у студентів другого курсу та наведені приклади вправ можуть використовуватися окремо для вдосконалення КА.

У процесі розробки моделі навчання ми спиралися на робочу програму з навчальної дисципліни «Практика усного та писемного мовлення англійської мови». Згідно з нею на цю навчальну дисципліну відводиться 8 академічних годин на тиждень. Активна педагогічна практика тривала три тижні, тобто 24 академічні години, протягом яких у нас була можливість перевірити ефективність нашої підсистеми вправ. Важливо зазначити, що найефективнішим способом формування ІКК є комплексний підхід, за яким компетентності в говорінні, письмі, читанні і аудіюванні формуються одночасно. Це означає, що на кожен вид мовленнєвої діяльності припадає ¼ навчального часу, в тому числі і на КА. Проте наша підсистема вправ базується саме на автентичних художніх АК і помилково було б обмежуватися тільки такими засобами формування КА, тому від загального часу на формування КА на роботу з автентичними художніми АК відводиться приблизно 15%. Пробне навчання показало, що аудиторна робота над кожним аудіотекстом займає орієнтовно годину, а завдання, які не вдалося виконати на занятті студенти роблять вдома, тобто позааудиторно. Загалом на заняттях витрачалося по 15 хв на формування КА за допомогою АК.

Розроблена нами модель навчання для формування КА розрахована на студентів другого курсу та реалізується протягом 10 практичних занять в ІІІ семестрі, що дорівнює 2,5 тижням. Важливими характеристиками нашої моделі є системність та цільова спрямованість.

Ми вбачаємо доречним охарактеризувати розроблену нами модель формування КА у студентів другого курсу.

Наша підсистема вправ побудована відповідно до трьох етапів роботи з аудіотекстом: дотекстового, текстового і післятекстового. Дотекстовий і частина текстового етапу кожної аудіокнижки з підсистеми вправ виконуються на занятті, а деякі вправи з післятекстового етапу рекомендуємо виконувати позааудиторно.

Таблиця 2.1

Модель організації процесу навчання КА у студентів другого курсу

Форма навчання	**Зміст роботи**	**Засіб навчання**
ПЗ 1	Проведення анкетування та опитування.	Анкета та опитування.
ПЗ 2	Початок роботи з АК “The Ant and the Grasshopper”. Виконання вправ з дотекстового, текстового та двох вправ з післятекстового етапу. Слухання АК.	Глосарій, малюнок з цитатою, аудіозапис АК та деяких її фрагментів, тест альтернативного вибору, тест множинного вибору, вправа на заповнення пропусків.
СР 1	Виконання вправ з післятекстового етапу. Робота зі словником та таблицею.	Словник, таблиця, вправа (знаходження синонімів).
ПЗ 3	Виконання вправ з післятекстового етапу. Робота в парах та малих групах.	Вправа (на впорядкування) та умовно-комунікативні вправи.
ПЗ 4	Початок роботи з АК “A Friend in Need”. Виконання вправ з дотекстового, текстового та двох вправ з післятекстового етапу. Слухання АК.	Глосарій, цитата, аудіозапис АК та деяких її фрагментів, тест альтернативного вибору, тест множинного вибору, тест перехресного вибору.
СР 2	Виконання вправ з післятекстового етапу. Автоматизація ЛО з тексту.	Таблиця для виконання тесту альтернативного вибору, таблиця для виконання вправи, вправа на заповнення

Продовження таблиці 2.1

		пропусків, кросворд.
ПЗ 5	Виконання вправ з післятекстового етапу. Робота в парах та малих групах.	Умовно-комунікативні вправи.
ПЗ 6	Початок роботи з АК “The Verger”. Виконання вправ з дотекстового та текстового етапів. Слухання АК.	Глосарій, малюнки, аудіозапис АК та її фрагменти, виконання тесту альтернативного вибору.
СР 3	Виконання вправ з післятекстового етапу.	Кросворд, тести множинного вибору, перехресного вибору, вправа на заповнення пропусків.
ПЗ 7	Виконання вправ з післятекстового етапу. Робота в парах.	Умовно-комунікативні вправи.
ПЗ 8	Початок роботи з АК “The Luncheon”. Виконання вправ з дотекстового, текстового та двох вправ з післятекстового етапу. Слухання АК.	Глосарій, обкладинка книги, аудіозапис АК та її фрагменти, тест альтерантивного вибору, множинного вибору, вправа на заповнення пропусків.
СР 4	Виконання вправ з післятекстового етапу. Робота зі словником.	Словник, малюнки.
ПЗ 9	Виконання вправ з післятекстового етапу. Робота в парах.	Умовно-комунікативні вправи.
ПЗ 10	Аналіз успішності застосування підсистеми вправ під час пробного навчання.	

На першому практичному занятті ми провели анкетування та опитування студентів та виявили їхні проблеми з аудіюванням та рівень його володіння. Крім цього, ми ознайомили студентів з аудіокнижками та короткою біографією їх автора, щоб студенти були усвідомлені з чим вони будуть працювати. Під час другого практичного заняття рекомендуємо почати вже безпосередньо виконувати вправи з нашої підсистеми. Таким чином спочатку студенти працюють з аудіокнигою “The Ant and the Grasshopper”. На практичному занятті виконуються вправи з дотекстового етапу, текстового та дві перші вправи з післятекстового етапу. Тобто студенти ознайомлюються з новими ЛО, передбачають зміст аудіокниги, вгадують значення невідомих слів за контекстом, слухають аудіокнигу, тривалість якої 7 хв та виконують дві вправи з післятекстового етапу. Вправи 3, 4 і 5 виносяться на самостійне опрацювання, оскільки вони передбачають роботу зі словником, що займає досить багато часу, заповнення таблиці та знаходження синонімів. На практичному занятті виконання вправ займає 15 хв.

На третьому практичному занятті студенти працюють такий самий період часу з вправами з післятекстового етапу, а саме з 6, 7, 8, 9 вправами. Оскільки ці вправи передбачають групові форми роботи, то їх виконання має обов’язково відбуватися в аудиторії. Загалом групові форми роботи є дуже ефективними, оскільки вони підвищують мотивацію та інтерес студентів до навчання, а в нашому випадку до формування КА. На післятекстовому етапі тренується пам’ять студентів, вдосконалюються монологічне і діалогічне мовлення та розвивається критичне мислення.

На четвертому практичному занятті у студентів починається робота з другим текстом з нашої підсистеми вправ, а саме з аудіокнигою “A Friend in Need”. На цьому занятті студенти традиційно ознайомлюються з новими ЛО, працюють з цитатою, яка пов’язана зі змістом аудіокниги, розвивають мовну здогадку, слухають текст та виконують вправу текстового етапу і дві вправи з

післятекстового етапу. На домашнє опрацювання виносяться вправи 3, 4, 5, 6, за допомогою яких проходить автоматизація ЛО з тексту.

На п’ятому практичному занятті продовжується робота з вправами післятекстового етапу. Робота з ними займає традиційно 15 хв. За цей час студенти розвивають вміння діалогічного та монологічного мовлення, затреновують лексичні одиниці з тексту, працюють в парах та розвивають уяву, придумуючи альтернативну кінцівку аудіокнижки.

На шостому практичному занятті студенти починають працювати з аудіокнигою “The Verger”. Оскільки ця аудіокнига складніша для сприйняття, ніж інші, кількість виконаних вправ на занятті буде меншою. В аудиторії студенти ознайомлюються з новими ЛО, передбачають зміст тексту за малюнками, здогадуються значення слів за контекстом та слухають сам текст і роблять вправу текстового етапу. Вдома студенти виконують вправи 1, 2, 3, 4, 5, 6, тобто робота з цією аудіокнижкою вимагає від слухачів інтенсивної роботи вдома, оскільки максимальний час в аудиторії, який можна відводити на аудіювання АК, становить 15 хв.

На сьомому практичному занятті продовжується робота з цією аудіокнигою. Студенти виконують інші вправи з післятекстового етапу, які передбачають розвиток пам’яті та вмінь говоріння.

На восьмому практичному занятті починається робота з останньою АК з нашої підсистеми – “The Luncheon”. Традиційно студенти ознайомлюються з новими лексичними одиницями, здогадуються про що йтиметься в тексті та значення невідомих слів за контекстом, слухають аудіокнигу та виконують перші дві вправи з післятекстового етапу. Вправи 3, 4 виносяться на самостійне опрацювання. За допомогою цих вправ автоматизуються нові лексичні одиниці та розвивається пам’ять.

На дев’ятому практичному занятті продовжується робота над вправами післятекстового етапу. Ці вправи є креативними та вони передбачають роботу в парах, відповіді на запитання та вигадування іншої кінцівки аудіотексту.

На десятому практичному занятті відбувається аналіз того чи успішним є застосування підсистеми вправ під час пробного навчання. Студенти діляться своїми думками, а викладач підводить підсумки.

Отже, ми надали визначили поняття моделі навчання, охарактеризували її компоненти, а саме об’єкт, суб’єкти навчання, навчальну дисципліну, засоби, зміст та форми організації навчання. Крім цього, ми здійснили розрахунок навчального навантаження, відповідно до якого, протягом одного тижня виділяється 60 аудиторних хвилин та 1,5 години самостійної роботи на формування КА у студентів другого курсу. Також ми створили модель навчання, яка охоплює 10 практичних занять та 4 самостійних заняття, які передбачають виконання вправ з нашої підсистеми.

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши теоретичні засади формування КА з використанням АК у майбутніх учителів АМ, ми перейшли до виконання наступного завдання нашого дослідження, а саме розробки підсистеми вправ для формування КА у студентів 2-го курсу.

Насамперед, ґрунтуючись на працях науковців, ми виділили основні критерії відбору АК та художніх АК, оскільки наша підсистема вправ базується саме на останніх. Ми вважаємо, що АК слід обирати за наступними критеріями: тематичності й актуальності, змістовим, доступності та посильності, професійного озвучення. Крім того, ми виокремили критерії, які висуваються до художніх АК: ступеня естетичного впливу, соціокультурного потенціалу, новизни інформації (інформативності), доступності і посильності, різноманітності та мотиваційного критерію. На основі цих критеріїв ми відібрали чотири автентичні художні АК, які можуть бути використані під час формування КА у студентів другого курсу.

Крім того, екстраполюючи визначення підсистеми вправ С. В. Білоус, ми сформулювали дефініцію підсистеми вправ, під якою ми розуміємо ретельно розроблену, послідовну організацію груп, типів та видів вправ. Також ми виділили типи і види вправ, які стали основою нашої підсистеми.

До того ж, для успішної реалізації розробленої підсистеми вправ необхідно дотримуватися певних етапів роботи з аудіотекстом. Поділяючи точку зору більшості методистів, ми виділяємо дотекстовий, текстовий та післятекстовий етапи.

Загалом проаналізувавши етапи роботи з аудіотекстом, розглянувши типи і види вправ та запропонувавши модель організації навчання КА, ми розробили підсистему вправ для формування КА у студентів 2-го курсу. Нами було відібрано чотири автентичні художні аудіокнижки – оповідання Сомерсета Моема.

Отже, відібравши навчальні матеріали для формування КА з використанням автентичних АК, розробивши підсистему вправ, яка реалізується відповідно до усіх етапів роботи з аудіотекстом, ми можемо переходити до наступного завдання нашої кваліфікаційної роботи, а саме організації, підготовки, проведення та інтерпретації результатів перевірки ефективності нашої підсистеми під час пробного навчання, на основі яких у нас буде можливість укласти методичні рекомендації щодо організації процесу формування КА.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ АУДІОКНИГ

Завданням цього розділу є перевірка ефективності розробленої методики формування КА у студентів 2-го курсу під час пробного навчання. Для реалізації перевірки ми уклали анкету, провели опитування та перевірили під час пробного навчання підсистему вправ. Ми проаналізуємо мету і зміст перевірки, опишемо її організацію, проведення та результати і надамо методичні рекомендації щодо організації навчання аудіювання з використанням автентичних аудіокниг.

3.1. Організація та проведення перевірки ефективності навчання

Наступним кроком нашого дослідження є визначення мети і змісту перевірки того чи ефективна запропонована нами методика. Також ми опишемо організацію та проведення перевірки. Пробне навчання було здійснено з дотриманням усіх його етапів: організація, проведення, аналіз та інтерпретація отриманих результатів.

Мета перевірки (або пробного навчання) полягає у перевірці ефективності підсистеми вправ для формування КА у студентів 2-го курсу, майбутніх учителів англійської мови.

Перед нами постає також ряд **завдань**, які потрібно виконати для досягнення вищезгаданої мети:

1) провести пробне навчання за розробленою нами методикою;

2) здійснити анкетування та опитування студентів для того, щоб виявити їхні проблеми з КА та знайти рішення;

3) проаналізувати та надати інтерпретацію отриманих результатів;

4) зробити висновки щодо ефективності та запропонувати методичні рекомендації.

Об’єктом пробного навчання був рівень сформованості у студентів КА, який перевірявся за допомогою розробленої підсистеми вправ.

Суб’єктом пробного навчання стали тринадцять студентів групи СОа 12-19 Київського національного лінгвістичного університету.

Навчальна дисципліна, у рамках якої здійснювалося пробне навчання, – «Практика усного і писемного мовлення англійської мови».

Пробне навчання відбувалося у неварійованих умовах. Учасниками стали, як вже зазначалося вище, тринадцять студентів групи СОа 12-19 Київського лінгвістичного національного університету. Пробне навчання відбувалося з 21 вересня по 16 жовтня та включало в себе 10 занять або 20 академічних годин. Навчальними матеріалами слугували автентичні художні аудіокниги оповідань Сомерсета Моема (*The Ant and the Grasshopper, A Friend in Need, The Verger, The Luncheon*). Оскільки всі аудіотексти невеликі за обсягом, була можливість слухати їх на заняттях і таким чином сприяти формуванню КА у студентів. Під час пробного навчання на практиці було опрацьовано вправи до АК.

У процесі організації пробного навчання нами було проведено анкетування та опитування студентів, у ході яких з’ясувалося, що 60% студентів мають проблеми з розумінням нових слів, омонімів та діалогів, а для 90% опитаних темп, фонові шуми та інші фактори складають великі труднощі. Крім цього, запам’ятовування, утримування в пам’яті і подальше відтворення потрібної інформації при аудіюванні для 55% студентів теж є досить складним завданням. З метою покращення такої ситуації було впроваджено аудіювання невеликих за обсягом АК, які враховують ці результати. Так, обрані АК мають високу якість озвучення, яка представлена автентичною вимовою, до АК додаються списки невідомих слів та їх пояснення. До того ж, вправи спрямовані на розвиток лексичної, граматичної компетентностей, компетентності в монологічному і діалогічному мовленні тощо.

Проведення пробного навчання відбувалося протягом педагогічної практики з 21 вересня по 16 жовтня. Воно передбачало застосування на практиці розробленої підсистеми вправ з використанням автентичних художніх АК. Пробне навчання відбувалося під час проходження змістового модуля “Choosing a Career” і було організовано відповідно до усіх вимог та кількості годин. Відеохостинг YouTube став головним джерелом аудіоматеріалів. Результати перевірки та їх інтерпретація будуть описані у наступному підрозділі.

Отже, ми визначили мету, завдання, об’єкт, суб’єкт пробного навчання, представили його процес організації та проведення.

3.2 Результати перевірки і їх оцінка

У цьому підрозділі ми здійснимо аналіз результатів пробного навчання із використанням автентичних аудіокнижок та надамо їхню оцінку.

Відповідно до нашої мети було складено анкету для опитування студентів – майбутніх учителів. В анкетуванні взяли участь тринадцять студентів і результати показали, що 60% опитаних вважають той час, який приділяється формуванню КА на занятті недостатнім. Порівняно з іншими видами мовленнєвої діяльності на аудіювання відводиться менше часу і в основному його формування відбувається навіть не цілеспрямовано, а у процесі формування компетентності в діалогічному мовленні. Проте незважаючи на це, 40% студентів самостійно, у позааудиторний час теж не приділяють належної уваги формуванню КА. З цього можна зробити висновок, що існує проблема, яка пов’язана з цією компетентністю.

Говорячи про результати перевірки ефективності розробленої підсистеми вправ, було встановлено, що студентам сподобалося працювати саме з автентичним художнім аудіоматеріалом навіть беручи до уваги певні труднощі. Студенти проявляли неабиякий інтерес до аудіотекстів та сумлінно виконували вправи, які виявилися для них цілком посильними.

Вважаємо за доцільне показати результати виконання вправ на прикладі двох типових вправ з усієї підсистеми. Так, вправа на передбачення змісту аудіотексту на основі малюнку або цитати (*Look at the picture and guess what the text is about*) доводить те, що у студентів досить розвинутий механізм ймовірного прогнозування і такі завдання дуже доречні саме для дотекстового етапу. 90% студентів висловлювали правильні ідеї щодо змісту аудіотексту.

На текстовому етапі типовою вправою є тест альтернативного вибору (*Before listening read the statements below. Then listen to the recording and mark them as true (T) or false (F)*). Така вправа присутня у кожній з чотирьох підсистем на основі відібраних АК. Результат її виконання вказує на те, що більшість студентів успішно впоралася з цим завданням. Ми встановили, що 80% студентів допустили 0-2 помилки при виконанні, 15% – 3-4 помилки, а решта погано впоралася із вправою. На нашу думку, ці результати свідчать про те, що відібрані автентичні художні АК є цілком посильними для студентів та можуть бути успішно використані протягом заняття.

Варто також відзначити, що виконання вправ для формування граматичних та лексичних навичок аудіювання за результатами опитування і за оцінкою виконаних вправ викликає студентів труднощі. Під час аудіювання студенти звертають більше уваги на сам зміст аудіоматеріалу, ніж на граматичні структури або нові ЛО, тому подальші завдання для них не були легкими для виконання. Опитування показало, що для 65% студентів (зразки опитування представлено у додатку В) граматичні або лексичні вправи під час перевірки розуміння аудіотексту викликають проблеми. Ми вважаємо, що лише шляхом впровадження автентичних аудіоматеріалів можна досягти покращення таких результатів.

До того ж, під час анкетування ми з'ясували, що 85% хотіли б слухати автентичні АК на занятті.

З отриманих результатів можна зробити висновок, що для більшості студентів аудіювання є одним з найважчих видів мовленнєвої діяльності. З

нашої точки зору ця проблема може бути вирішена за допомогою використання автентичних художніх АК. Розроблена нами підсистема вправ довела свою ефективність під час пробного навчання і відгуки студентів це підтверджують. Автентичність аудіоматеріалів та вправи до них будуть сприяти формування КА у студентів.

Отримані результати стануть основою методичних рекомендацій щодо формування КА за допомогою автентичних АК у майбутніх учителів, які будуть описані у наступному підрозділі.

3.3. Методичні рекомендації щодо організації навчання аудіювання з використанням автентичних аудіокнижок

Метою цього підрозділу є надання методичних рекомендацій щодо організації навчання аудіювання з використанням автентичних аудіокнижок, які укладені за результатами пробного навчання. Ми опишемо особливості застосування нашої підсистеми вправ під час пробного навчання враховуючи етапи формування КА.

Після аналізу численних праць з формування КА, ми розробили підсистему вправ, яка включає в себе всі традиційні етапи роботи з аудіотекстом, а також види і типи вправ. На основі проведення перевірки ефективності нашої підсистеми, аналізу проведених анкетування та опитування ми можемо надати методичні рекомендації щодо організації навчання аудіювання з використанням автентичних АК.

Насамперед, для ефективного формування КА за допомогою нашої підсистеми вправ необхідно враховувати цілі формування КА у студентів 2-го курсу. Так, відповідно до ЗЄР по закінченні 2-го курсу у студентів має бути сформований рівень В2.2 з аудіювання. Це означає, що студенти повинні розуміти об’ємні та складні висловлювання та більшість інформації літературною мовою, а також аудіоматеріали, мовлення яких нормативне.

Також для ефективного використання розробленої підсистеми вправ необхідно застосовувати сучасні засоби навчання, такі як відеохостинг

YouTube, подкасти, аудіокниги, які зацікавлюють студентів та мотивують їх більше навчатися. При правильно підібраних навчальних аудіоматеріалах, відеоматеріалах студенти будуть демонструвати кращі результати. Проте важливо дотримуватися усіх критеріїв та вимог, які висуваються до автентичних навчальних матеріалів (тематичності й актуальності, доступності і посильності тощо). Крім того, варто подбати і про технічне оснащення для прослуховування аудіокниги на занятті. Адже занадто голосний або тихий звук може викликати у студентів почуття тривожності, невдоволення та відповідно не принесе очікуваних результатів від роботи з аудіоматеріалом.

Обов'язково також формувати КА за допомогою автентичних АК з врахуванням етапів роботи з аудіотекстом. Процес формування КА включає в себе три етапи (дотекстовий, текстовий, післятекстовий). Типові вправи та дії, які виконуються на кожному етапі було описано у підрозділі 2.2. До того ж, необхідно керуватися тим, які є види і типи вправ для формування КА, що описані у нашому дослідженні.

Ми також взяли до уваги те, що час для формування КА на занятті є досить обмеженим, тому роботу з автентичними художніми АК слід планувати заздалегідь, а також необхідно враховувати психологічні та педагогічні фактори навчання (етап навчання, як вже зазначалося, та мовну і мовленнєву підготовку студентів). Потрібно звертати увагу і на основні механізми та психічні процеси аудіювання, які були охарактеризовані у розділі 1.2.

Варто зазначити, що використання розроблених вправ для ефективнішого формування АК не повинне обмежуватися лише аудиторною роботою. Студенти мають можливість слухати АК і виконувати вправи ще й вдома. Це забезпечить безперервність організації навчання та сприятиме ефективнішому формуванню КА.

Більш того, при роботі з АК доцільно застосовувати творчі завдання, які присутні у нашій підсистемі (*Are you satisfied with the ending of this story?*

Think of a different one. Work in groups of three and write down your ideas. – приклад розробленої вправи). Такі вправи можуть виконуватися у мікрогрупах або командах, адже, як відомо, колективні форми роботи викликають неабиякий інтерес у студентів. Крім цього, ми вважаємо, що ще одним фактором підвищення мотивації студентів є наявність різноманітних засобів наочності (ілюстрацій, малюнків, малюнків з цитатами тощо). Все це сприяє створенню позитивного емоційного стану студентів та викликає цікавість.

Окрім засобів наочності, доречно застосовувати вправи, пов'язані зі стратегіями. У нашому дослідженні ми використовували такі вправи: передбачення змісту аудіотексту; заповнення таблиць із запитаннями хто? що? чому?; здогадки про значення невідомих слів за контекстом або за рахунок фонових знань; переказ аудіотексту тощо.

Загалом ефективність використання аудіокнижок залежить здебільшого від двох факторів: від наявності якісного технічного оснащення та майстерності викладача для того, щоб організувати таку форму роботи.

Таким чином, пробне навчання запропонованої методики показало, що розроблена нами підсистема вправ для формування КА з використанням аудіокнижок у студентів 2-го курсу є продуктивною та може бути впроваджена у процес навчання.

Висновки до розділу 3

В цьому розділі ми здійснили перевірку ефективності розробленої підсистеми вправ для формування КА у студентів другого курсу з використанням автентичних художніх АК.

Метою пробного навчання є перевірка ефективності підсистеми вправ для формування КА у студентів 2-го курсу, майбутніх учителів англійської мови. Також ми сформулювали завдання, об'єкт та умови реалізації перевірки. Учасниками пробного навчання були тринадцять студентів групи СОа 12-19 КНЛУ.

Крім цього, ми провели анкетування та опитування студентів, що допомогли виявити їх проблеми і труднощі з аудіюванням та організувати процес формування КА беручи до уваги ці фактори. Також ми з'ясували, що студенти виявляють неабиякий інтерес до роботи з автентичним художнім аудіотекстом. Нами було наведено приклади двох типових вправ з різних етапів роботи з аудіоматеріалом, результати виконання яких говорять про доцільність застосування АК у процесі формування КА. Вправи, як і самі тексти, були посильними, доступними і цікавими для студентів і це допомогло підвищити мотивацію майбутніх учителів.

Базуючись на вищезгаданих факторах ми сформулювали методичні рекомендації щодо організації навчання з використанням автентичних АК. Перш за все, необхідно організовувати процес формування КА відповідно до усіх етапів роботи з аудіотекстом та цілей формування КА для студентів другого курсу. До того ж, варто застосовувати сучасні засоби навчання та підбирати їх згідно з певними критеріями, які висуваються до них. Якість звуку, яке забезпечує технічне оснащення теж має бути на високому рівні.

Організація навчання за допомогою КА повинна бути чітко спланована та потрібно брати до уваги основні механізми та психічні процеси аудіювання. Також доцільно застосовувати творчі завдання та різноманітні засоби наочності, оскільки вони сприяють створенню позитивного

емоційного стану студентів та підвищують мотивацію до навчання. Вправи, пов’язані зі стратегіями теж викликають неабиякий інтерес та розвивають вміння студентів.

Отже, здійснивши пробне навчання та інтерпретувавши його результати, ми дійшли до висновку, що розроблена нами підсистема вправ для формування КА у студентів другого курсу з використанням автентичних АК виявилася ефективною та може бути застосована іншими викладачами.

ВИСНОВКИ

Покращення якості навчання англійської мови, застарілі методики навчання КА, які потребують оновлення, нові можливості для формування КА, що виникають із розвитком суспільства та недостатнє вивчення проблеми формування КА за допомогою АК зумовлюють *актуальність* теми нашої кваліфікаційної роботи.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування, практична розробка та перевірка ефективності запропонованої методики формування КА у майбутніх учителів англійської мови з використанням автентичних АК. Після досягнення поставленої мети та виконання усіх завдань, можемо перейти до висновків нашого дослідження.

1. Ми проаналізували сучасний стан проблеми формування КА у майбутніх учителів АМ та прийшли до висновку, що це питання не було вивчене з усіх аспектів. Це зумовило необхідність розробки методики формування КА.

2. Ми уточнили визначення поняття КА, під яким ми розуміємо здатність слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування. До компонентів КА ми відносимо: уміння, навички, знання та комунікативні здібності.

Після аналізу чинної робочої програми АМ для університетів за ЗЄР, ми сформулювали цілі формування КА, в яких виділено розуміння більшості інформації літературною мовою та аудіоматеріалів, мовлення яких є нормативним і знання деяких ідіоматичних зворотів, навіть в умовах помірно шумного оточення. Цілі та структура компетентності зумовили особливості змісту навчання, який включає два основні аспекти: предметний і процесуальний.

3. Для успішної розробки методики формування КА за допомогою АК для майбутніх учителів ми вбачали необхідним розглянути КА з психолінгвістичної точки зору. Проаналізувавши праці з методики викладання АМ, психології, лінгвістики, ми охарактеризували три фази у психологічній структурі аудіювання: спонукально-мотиваційну, аналітико-синтетичну і виконавчу. Крім цього, ми розглянули психічні процеси і психологічні механізми КА, які допомагають зрозуміти її суть. До психічних процесів аудіювання ми віднесли сприймання, мислення, увагу і пам'ять, а до психологічних механізмів – мовленнєвий слух (інтонаційний і фонематичний), антиципацію (ймовірне прогнозування, пам'ять, артикулювання (внутрішнє промовляння), механізм осмислення і механізм зіставлення-впізнавання.

4. Для створення підсистеми вправ для формування КА з використанням АК ми охарактеризували їх як засіб формування КА. Так, було зазначено, що АК є цінними матеріалом при вивченні іноземної мови та має багато переваг (наприклад, комплексне формування КА і компетентності в читанні, можливість почути автентичну англійську вимову, покращення слуховимовних навичок).

5. Ми виокремили критерії відбору автентичних художніх АК як засобу формування КА. Виходячи з цілей нашого дослідження ми виділили такі критерії: тематичності й актуальності, змістовий, доступності та посильності, професійного озвучення, ступеня естетичного впливу, соціокультурного потенціалу, інформативності, різноманітності та мотиваційний критерій. Згідно з переліченими критеріями ми відібрали чотири автентичні художні АК, які, з нашої точки зору, можуть сприяти ефективнішому формуванню КА.

6. Наступним кроком нашого дослідження була розробка підсистеми вправ, характеристика етапів роботи з текстом та типів і видів вправ. Базуючись на цьому, ми розробили підсистему вправ на основі

чотирьох автентичних художніх АК. Підсистема вправ було розроблена для студентів другого курсу.

7. Ефективність розробленої підсистеми вправ була перевірена у процесі пробного навчання, яке охоплювало анкетування та опитування студентів, а також виконання вправ на основі АК. Унаслідок цього була підтверджена результативність підсистеми вправ. Інтерпретація результатів пробного навчання дала можливість сформулювати методичні рекомендації щодо організації роботи з навчання КА.

Здійснене дослідження не претендує на остаточність розв’язання усіх проблем і питань, які стосуються формування КА у майбутніх учителів АМ, а отримані результати свідчать про перспективу подальшого теоретичного та практичного вивчення цієї теми.

РЕЗЮМЕ

Данилейко Л.А. Методика формування у майбутніх учителів англійської мови аудитивної компетентності з використанням автентичних аудіокнижок. – Кваліфікаційна праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття магістра за спеціальністю 014 – середня освіта. – Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2020.

Робота присвячена розв'язанню проблеми формування у майбутніх учителів англійської мови аудитивної компетентності з використанням автентичних аудіокнижок.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ньому було детально обґрунтовано та практично розроблено підсистему вправ, що спрямовані на формування у майбутніх учителів англійської мови аудитивної компетентності з використання автентичних аудіокнижок; а також уточнено критерії відбору автентичних аудіокнижок та надано рекомендації щодо організації навчання аудіювання з їх використанням.

У роботі проаналізовано теоретичні основи формування аудитивної компетентності та уточнено її визначення, яке трактується як здатність слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування. Крім того, було охарактеризовано структуру аудитивної компетентності, цілі та зміст її формування у студентів другого курсу.

Також, проаналізувавши наукові дослідження було виділено психолінгвістичні особливості формування аудитивної компетентності та було розглянути аудіокнигу як засіб її формування. До того ж, теоретичне узагальнення великої кількості джерел щодо потенціалу та користі автентичних аудіокнижок у процесі навчання дало змогу обрати чотири

автентичні аудіокниги для формування аудитивної компетентності у студентів другого курсу.

Було виокремлено критерії відбору автентичних аудіокниг та автентичних художніх аудіокниг, які стали основою для формування аудитивної компетентності. А також було розроблено підсистему вправ для формування цієї компетентності у студентів другого курсу. Було встановлено, що формування у майбутніх учителів англійської мови аудитивної компетентності необхідно здійснювати у три етапи. Варто наголосити, що наша підсистема вправ може бути ефективною за умови її реалізації у відповідній моделі організації процесу навчання.

Також було проведено анкетування та опитування студентів щодо рівня сформованості в них аудитивної компетентності. Крім цього, ефективність розробленої підсистеми вправ була перевірена та підтверджена у процесі пробного навчання під час педагогічної практики.

Практичне значення дослідження полягає в укладанні рекомендацій щодо організації процесу формування аудитивної компетентності з використанням автентичних аудіокнижок.

Ключові слова: аудитивна компетентність, автентична аудіокнига, автентична художня аудіокнига, критерії до відбору аудіокниг, майбутні учителі англійської мови, підсистема вправ.

SUMMARY

Danyleiko L.A. Methodology of Forming the English Language Teacher Trainees of Listening Competence with the use of authentic audiobooks. – As a manuscript.

Thesis for Master's Degree. Speciality 014 – Secondary Education. – Kyiv National Linguistic University. – Kyiv, 2020.

The thesis is dedicated to the issue of forming the English language teacher trainees of listening competence with the use of authentic audiobooks.

The scientific novelty of the thesis consists of grounding and practical development of the subsystem of exercises that aim at forming the English language teacher trainees of listening competence with the use of authentic audiobooks; the criteria of selection of the audiobooks have been described and methodological guidelines for teaching listening competence with the use of audiobooks have been given.

The theoretical basis of the development of the issue of listening competence forming has been analyzed, its definition has been specified and it is defined as the ability to listen to the authentic texts of different genres and types with different level of understanding of the content in the context of direct and indirect communication. In addition, the structure of the listening competence, the goals and components of the teaching content for second year students have been described.

Moreover, having analyzed scientific investigations, psycholinguistic peculiarities of the listening competence forming have been singled out and an audiobook as a means of its forming has been characterized. Besides, theoretical generalization of a great number of resources related to the potential and benefits of the authentic audiobooks in the learning process has enabled us to choose four authentic audiobooks for the forming of the listening competence of second year students.

The criteria of selection of the authentic audiobooks and authentic fiction books have been specified and they have become a basis of the listening competence forming. In addition, the subsystem of exercises for forming the English language teacher trainees of the listening competence has been elaborated. It is identified that the listening competence forming should be done according to three stages. It is also worth stating that our subsystem of exercises may be effective only if it is applied according to the model of learning organization.

Moreover, questionnaire concerning the second year students level of the listening competence has been carried out. In addition, the effectiveness of the elaborated subsystem of exercises has been checked and proved by the trial teaching.

The practical significance of the research includes the development of the methodological guidelines for organization of the process of the listening competence forming with the use of authentic audiobooks.

Key words: listening competence, authentic audiobook, authentic fiction audiobook, criteria of the selection of audiobooks, English language teacher trainees, the subsystem of exercises.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алейникова О. О. Методика обучения иноязычному аудированию на уроке иностранного языка *Juvenis scientia*: 2018. №1. С. 9-10.
2. Асратян З. Д. Эстетическая информация художественного текста и ее концептуализирующая роль *Филологические науки*: 2016. Розд. 1. С. 10-16.
3. Асратян З. Д., Блох М. Я. Коммуникативное воздействие высказывания: Набережные Челны, 1996. №1. С. 2-5.
4. Білоус С.В. Навчання майбутніх філологів англійського усного персуазивного мовлення: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. ун-т. ім. Тараса Шевченка. Київ, 2017. 228 с.
5. Білянська І. П. Формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів: дис.на здобуття канд. пед. наук: 13.00.02/Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Тернопіль. 2018. 317 с.
6. Білянська І. П. Психолінгвістичні передумови формування іншомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів засобами художніх аудіокниг. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. Тернопіль, 2017. № 2. С. 78-88.
7. Білянська І. П. Сучасний стан дослідження проблеми формування іншомовної аудитивної компетентності студентів. Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки. 2017. Черкаси, 2017. № 9. С. 65-77.
8. Бондарева Л.В. Фонематический слух как средство развитися аудитивной компетенции *Известия высших учебных заведений*: Северо-Кавказский регион, 2006. №12. С. 2-3.
9. Вікович Р.І. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англомовних теленовин: дис. на здобуття канд. пед. наук: 13.00.02/Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2012. 344 с.

10. Гальскова Н. Д., Гез Н. І. Теория обучения иностранным языкам: навч. посібник. Москва: Академия, 2006. 336 с.

11. Горюнова Е. С. Критерии отбора текстов для обучения студентов неязыковых вузов иноязычному профессионально ориентированному чтению *Вестник ТГПУ*: Томск, 2011. №2. С. 60-64.

12. Дьякова А. В. Развитие навыков вероятностного прогнозирования при обучении аудированию на иностранном языке *Проблемы педагогики*: Москва, 2016. №3. С. 4-5.

13. Дячук Н. М. Методика формування іншомовної комунікативної компетентності школярів *Наукові записки*: Тернопіль, 2017. №4. С. 27-33.

14. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2003.

15. Захарова М.А., Исакович К.А. Применение аудиокниг в процессе обучения английскому языку студентов специальности «Актерское искусство» *Известия РГПУ им. А.И. Герцена*: Санкт-Петербург, 2019. №1. С. 56-32.

16. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учебник для вузов. Москва: Логос, 2000. 384 с.

17. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах *Іноземні мови*: Київ, 2010. №3. С. 3-10.

18. Кажан Ю. М. Робота з текстами для читання в процесі вивчення німецької мови на базі англійської *Педагогіка вищої та середньої школи*: Київ, 2016. №3. С. 300-311.

19. Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке. Москва: Просвещение, 1983. 206 с.

20. Колосовская И. Г. Обучение учащихся общеобразовательных учреждений восприятию и пониманию иноязычной речи на слух (английский язык как второй иностранный): автореферат дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук по спец. 13.00.02 /Минск, 2009. 306с.

21. Крапчатова Я. А. Поняття англомовної компетентності в аудіюванні у сучасному лінгводидактичному дискурсі *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: Острог, 2016. №62. С. 185-188.

22. Кузнецов М. В. Механизм взаимодействия речевых умений в процессе их комбинации на интерактивной лекции у студентов языкового вуза *Вестник Тамбовского университета*: Тамбов, 2011. №4. С. 164-169.

23. Кузьмінська Л. С., Таран І. М. Посібник з практики усного та писемного мовлення для студентів ІІ курсу факультетів іноземних мов інститутів та університетів. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2002. 256 с.

24. Куркан Н. В., Кузнецова И. Н. Аутентичные материалы как средство развития навыков чтения в преподавании иностранного языка: критерии выбора и преимущества *Филологические науки. Вопросы теории и* практики: Тамбов, 2016. С. 182-185.

25. Мартиненко О. Є. Методика формування англомовної компетентності майбутніх перекладачів в аудіюванні в умовах заочної форми навчання: дис. на здобуття канд. пед. наук: 13.00.02/Київський нац. лінгв. ун-т. Київ, 2017. 387 с.

26. Мартиненко О. Є. Психолінгвістичні передумови формування англомовної аудитивної компетентності у майбутніх перекладачів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Чернігів, 2015. Вип. 131. С. 79–83.

27. Мацнєва О. А. Навчання майбутніх учителів розуміння англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови): дис. на здобуття канд. пед. наук: 13.00.02/Київський нац. лінгв. ун-т. Київ, 2009. 261 с.

28. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. Класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів /Бігич О. Б. [та ін.]/ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

29. Морозов Д. Л., Крупнова Н. А. Роль психологических механизмов в обучении иноязычному аудированию *Филологические науки. Вопросы теории и практики*: Тамбов, 2016. №3. С. 207-210.

30. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. Москва: Просвещение, 1989. 276 с.

31. Програма з англійської мови для університетів/ інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект./ С. Ю. Ніколаєва [та ін.]; під кер. С.Ю. Ніколаєвої, М.І.Солов'я. Вінниця: Нова книга, 2001. 245 с.

32. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку. Ленинград: Просвещение, 1975. 312 с.

33. Секчинська І. The importance of audiobooks in English language teaching *An International Online Journal*: Варшава, 2018. С. 3-7.

34. О.П. Сергєєнкова, В.В. Синявський Психологічний словник. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf

35. Сергеева Н. Н., Яковлева В. А. Иноязычное профессионально-ориентированое аудирование в системе профессионального образования: современные средства и методы. Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т., 2012. 184 с.

36. Сіваченко О. О. Навчання аудіювання англомовних драматичнихтворів студентів старших курсів мовних спеціальностей: дис. на здобуття канд. пед. наук: 13.00.02/Київський нац. лінгв. ун-т. Київ, 2009. 284 с.

37. Словник психологічних термінів URL: https://nuph.edu.ua/slovnik-psihologichnih-terminiv/

38. Смелякова Л. П. Художественный текст в обучении иностранным языкам в языковом вузе (теория и практика отбора): монография.Санкт-Петербург: Образование, 1992. 142 с.

39. Смирнов И. Б. К вопросу о разграничении методических понятий «антиципация» и «прогнозирование» *Иностранный язык в школе*: 2006. № 1. С. 3-6.

40. Э.Я.Соколова Информационные технологии в обучении аудированию на занятиях английского языка *Известия Самарского научного центра Российской академии наук:* 2015. №2. С. 4-8.

41. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам. Базовый курс. Пособие для студентов пед. вузов и учителей. Москва: Астрель, 2008. 238 с.

42. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам. Базовый курс лекций. Москва: Просвещение, 2002. 239 с.

43. Тарасова О. В. Термінологічний словник «Основи психології та педагогіки URL: http://www.studmed.ru/view/termnologchniy-slovnik-kursu-osnovi-psihologyi-tapedagogki_20ff5860299.html

44. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посібник. Київ: ІНКОС, 2006. 248 с.

45. Филатов М. В. Методика обучения иностранным языкам в начальной и основной общеобразовательной школе. Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. 416 с.

46. Харченко Н. В. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку *Психолінгвістика*: Переяслав-Хмельницький, 2012. №9. С. 129-137.

47. Черниш В. В. Інтернет-технології у професійній діяльності вчителя: вивчаємо та викладаємо іноземні мови. Бібліотечка журналу «Іноземні мови». 2011. №4.

48. Черниш В. В. Навчання англомовного читання та аудіювання із застосування аудіокнижок художніх творів: дис. на здобуття канд. пед. наук: 13.00.02/Київський нац. лінг. ун-т. Київ, 2001.

49. Шевкопляс Л. В. Формування англомовної компетенції в аудіюванні майбутніх учителів у процесі самостійної роботи: дис. на здобуття канд. пед. наук: 13.00.02/Київський нац. пед. ун-т. Київ, 2017. 265 с.

50. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика: учеб. пособие. Москва: Филоматис, 2007. 480 с.

51. Allburger J. The Art of Voice Acting. Focal Press, 2011. 333 p.

52. Buck G. Assessing Listening. Cambridge University Press, 2001. 125 p.

53. Field J. Cambridge University Press, 2009. 360 p.

54. Somerset W. M. The ant and the grasshopper URL: https://www.youtube.com/watch?v=03dfc5c4xEQ

55. Somerset W. M. A friend in need URL: https://www.youtube.com/watch?v=akY2GtKjHV0

56. Mishan F. Designing Authenticity into Language Learning Materials. Portland: Intellect, 2005. 330 p.

57. Parker S. Diction in Voiceover. URL: https://www.thevoicerealm.com/blog/diction-in-voiceover/

58. Rost M. Teaching and Researching Listening. Second edition. Pearson Education Limited, 2011. 407 p.

59. Rost M. Listening as an active and thinking process. Non-Journal. 2002. 165 p.

60. Buse Anne-Kathrin Analyse schwierigkeitsgenerierender Aufgabenmerkmale zum Hörverstehen im Primarbereich. München, 2008.

61. Börner O., Engel G., Groot-Wilken B. Hörverstehen Leseverstehen Sprechen: Diagnose und Förderung von sprachlichen Kompetenzen im Englischunterricht der Primarstufe (Deutsch) Taschenbuch. 2013. 160 s.

62. Gerhard H., L. Götze Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch. Berlin, 2001. S. 893-901.

63. Krechel H. L. Entsprechend der Methodik. Berlin, 2007. S. 120-139.

64. Rusovski Valeria Die evalution des Hörvestehens im Fremdsprachunterricht. 2016. 24 s.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Посилання на скрипти до відібраних аудіокнижок

1. The Ant and the Grasshopper by W. Somerset Maugham - https://lingualeo.com/ru/jungle/the-ant-and-the-grasshopper-by-w-somerset-maugham-266668
2. A Friend in Need by W. Somerset Maugham - https://schools.ednet.ns.ca/avrsb/070/rsbennett/eng12/coursematerials/shortstories/A%20Friend%20In%20Need.pdf
3. The Verger by W. Somerset Maugham - https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/Maugham_The_Verger_0.pdf
4. The Luncheon by W. Somerset Maugham - https://lingualeo.com/ru/jungle/somerset-maugham-the-luncheon-65962

ДОДАТОК Б

Анкета опитування студентів – майбутніх учителів

Шановні студенти!

Просимо вас ознайомитися із запитаннями і дати ваші відповіді. Анкетування є анонімним. Його результати будуть використані лише для наукового дослідження з теми «Методика формування у майбутніх учителів англійської мови аудитивної компетентності за допомогою автентичних аудіокнижок». Прочитайте уважно запитання і обведіть правильний варіант. У деяких запитаннях потрібно обрати більше, ніж один варіант.

КУРС _____

1. Чи важлива для вчителя іноземної мови аудитивна компетентність?

а) так

б) ні

2. Який вид мовленнєвої діяльності є найважчим для вас?

а) читання

б) письмо

в) аудіювання

г) говоріння

3. Як ви оцінюєте своє володіння аудитивною компетентністю?

а) відмінно

б) добре

в) задовільно

4. Чи достатньо часу приділяється аудіюванню на заняттях з практики усного і писемного мовлення?

а) так

б) ні

5. Які види текстів ви найчастіше слухаєте на заняттях з практики усного і писемного мовлення? (відповідей може бути декілька)

а) бесіди

б) новини

в) інтерв'ю

г) описи людей/місць

ґ) художні тексти

6. Які труднощі виникають у вас під час аудіювання? (відповідей може бути декілька)

а) темп/вимова мовця

б) розуміння граматичних структур

в) фонові шуми, звуки

г) необхідність утримувати інформацію в пам'яті

ґ) наявність нових слів у тексті

7. Чи аналізуєте ви причини своїх труднощів та намагаєтеся в подальшому вирішити їх?

а) так

б) ні

8. Скільки часу у відсотках ви приділяєте формуванню аудитивної компетентності у співвідношенні з іншими видами мовленнєвої діяльності?

а) 10%

б) 30%

в) 60%

г) 80%

9. Чи потрібно вам розвивати аудитивну компетентність?

а) так

б) ні

10. Чи цікаво/було б цікаво для вас, якщо викладач на занятті дає можливість слухати автентичні аудіокниги/її фрагменти?

а) так

б) ні

Дякуємо за співпрацю!

ДОДАТОК В

Опитування студентів – майбутніх учителів

Listening Questionnaire

Section A: Personal information

1.What`s your name? ……...…….

2.How old are you? ……..……

3.What`s your first language? ……..……

4.Do you speak any other language? ……....

Section B: Listening in English

1.What do you listen to/would you like to listen to in English? (e.g. news, sport news, audiobooks etc.)……...……

2.What topics are/would be interesting for you? (e.g. literature, food, jobs, travel etc.)……

Section C: Special problems

When you are listening to an English text, are any of these a problem for you?

		Yes, it`s a big problem	Sometimes yes Sometimes no	No, it isn`t a problem	I don`t know
1.	understanding new words				
2.	understanding homonyms				
3.	understanding dialogues				

4.	Grammar				
5.	Pronunciation				
6.	remembering information				
7.	other factors (tempo, background noise etc.)				

Section D: Self-Assessment: What do you think about your listening in English?

Do you think you are (underline the correct answer):

- a good listener or a bad listener
- a quick listener or a slow listener
- a careful listener or a careless listener

Thank you!